

Jaarverslag Faunafonds

2009

Faunafonds

Inhoudsopgave

Voorwoord / 1

1. Het Faunafonds

- 1.1. Inleiding / 2
- 1.2. Samenwerking met de provincies / 3
- 1.3. Beleid ten aanzien van tegemoetkomingen / 4
- 1.4. Werkwijze van het Faunafonds / 5
 - 1.4.1. Aanvragen / 5
 - 1.4.2. Bezwaar en beroep / 6
 - 1.4.3. Wet Dwangsom / 6
 - 1.4.4. Financiering / 6

2. Het bestuur

- 2.1. Bestuurder en toezichthouder / 7
- 2.2. 2009 in vogelvlucht / 10
- 2.3. Wet- en regelgeving / 12
- 2.4. Bedrijfsvoering / 12
- 2.5. Financiën / 13

3. Kerntaken

- 3.1. Uitvoering kerntaken / 14
 - 3.1.1. Verzoekschriften / 14
 - 3.1.2. Verleende tegemoetkomingen / 14
 - 3.1.3. Bezwaarschriften / 16
 - 3.1.4. Beroepschriften / 17
 - 3.1.5. Klachten / 17
- 3.2. Adviezen aan de Minister van LNV / 17
- 3.3. Adviezen aan de colleges van gedeputeerde staten / 18
- 3.4. Onderzoek en voorlichting / 18
- 3.5. Overige taken van het Faunafonds / 28

4 Bedrijfsvoering

- 4.1. Secretariaat / 30
- 4.2. Informatisering en automatisering / 30

5. Sociaal Jaarverslag

- 5.1. Personeel / 31
- 5.2. Arbeidsomstandigheden / 31
- 5.3. Bedrijfs hulpverlening / 31
- 5.4. Ondernemingsraad / 31
- 5.5. Personeelsvereniging / 31

6. Jaarrekening en accountantsverklaring

- 6.1. Balans per 31 december 2009 / 34
- 6.2. Staat van baten en lasten over het jaar 2009 / 35
- 6.3. Grondslagen voor de financiële verslaggeving / 36
- 6.4. Toelichting op de balans per 31 december 2009 / 37
- 6.5. Niet uit de balans blijvende verplichtingen / 39
- 6.6. Toelichting op de staat van baten en lasten over het jaar 2009 / 39
- 6.7. Accountantsverklaring / 45

Bijlage(n)

- Bijlage 1: Samenstelling Bestuur Faunafonds in 2009 / 46
- Bijlage 2: Samenstelling secretariaat Faunafonds 2009 / 48

Voorwoord

Doorgaan

Het Faunafonds blijft op velerlei fronten actief. In dit jaarverslag kunt u lezen wat we hebben gerealiseerd. Onderzoek, voorlichting, adviezen, voor miljoenen aan schadeafhandelingen, terwijl ook op het vlak van de organisatie een en ander veranderde. We namen afscheid van twee bestuursleden van het eerste uur, Ton Bosman en Henk Slijkhuis; zij maakten plaats voor Jos Teeuwisse en Peet Sterkenburgh. We zijn Ton en Henk veel dank verschuldigd voor hun inzet tijdens de eerste pioniersfase en de periode van stabilisatie die daar op volgde. Zij beiden waren bestuurders met een ruime blik voor het brede takenpakket van het Faunafonds, waarbij zij het belang van de geleiding van waaruit zij gekozen werden, niet uit het oog verloren. Wij wensen hun opvolgers veel ambitie en voldoening bij het vervullen van hun bestuursstaak; hun betrokkenheid hebben zij al duidelijk laten blijken. De adviseur namens de provincies mevr. Mary Haselager stopte vanwege functiewijziging; ook aan haar zijn we dank verschuldigd. In het decentralisatieproces had zij een deskundige en nuchtere inbreng, waarbij haar kennis van het werk binnen het Faunafonds goed van pas kwam. Philip Spapens heeft zich als een gedreven en deskundige opvolger ontplooid.

Op het secretariaat vonden ook wisselingen plaats; de coördinator Onderzoek Tom van der Have maakte plaats voor Frans van Bommel. We zijn erg ingenomen met deze bijzondere functie en de manier waarop deze werd en wordt ingevuld. Daarnaast nam ook Chef de Bureau Jacqie Roozendaal afscheid, ze werd opgevolgd door Nelis Zonnenberg.

Voor het personeel was de onduidelijkheid rond het decentraliseringstraject een punt van zorg; onzekerheid van baan en werkplek motiveert niet. Des te meer waardeert het bestuur de inzet en motivatie van de medewerkers. Er is veel en goed werk verzet, vanuit een klantgerichte houding.

De decentralisatie lijkt goed uit te kristalliseren. De Stuurgroep bereikte in de tweede helft van het jaar over de hoofdlijnen een akkoord. Het bestuur hoopt en verwacht dat het proces in 2011 wordt afgerond, zodat in 2011 binnen een andere bestuurlijke context het werk op kwalitatief gelijkwaardig niveau kan worden voortgezet.

In 2009 werd de onderzoekstaak verder uitgebouwd. Interessante onderzoeken, zeker als het gaat om mogelijkheden voor agrariërs om schade te voorkomen en te beperken. Niet alle onderzoeken leiden tot succes, wel tot kennis en inzicht.

Het aantal adviezen aan de provincies stabiliseert. Wat niet stabiliseert, maar groeit is het aantal verzoekschriften. Een groei, die geen gelijke tred houdt met de schade-uitkeringen. Voor het bestuur is dit – gevoegd bij de groei van het aantal bezwaarschriften – aanleiding om deze cijfers aan een nadere analyse te onderwerpen. Regelmatig worden er kritische artikelen over het Faunafonds geschreven. Is het zo, dat de acceptatiedrempel lager is komen te liggen; of is het zo, dat te veel agrariërs te vaak getroffen worden door schades. Loopt het aantal schadeveroorzakende dieren op? Bij de in ons land broedende ganzen is dat al lang geen vraag meer. Veel agrariërs voelen zich machteloos tegenover deze mooie vogels. Zeker, mooi, maar de samenleving mag de agrariër niet in de steek laten en opscheppen met de schade. Dat besef zou, wat mij betreft, wat meer mogen doordringen bij de burger. Voor het Faunafonds een uitdaging om hier samen met andere partijen en overheden aan te werken.

Er is veel gedaan in 2009 en er ligt nog veel werk voor de komende jaren. Wij danken u allen voor betrokkenheid en inzet en weten dat we ook in de toekomst weer op u mogen rekenen.

We zullen doorgaan.

Servaas Huys
voorzitter

1 Het Faunafonds

2

1.1. Inleiding

Kerntaken en missie

Het Faunafonds is op 1 april 2002, bij de inwerkingtreding van de Flora- en faunawet, ingesteld. Het is een zelfstandig bestuursorgaan (ZBO). De kerntaken van het Faunafonds staan vermeld in artikel 83 van de Flora- en faunawet. Het betreft:

- het bevorderen van maatregelen ter voorkoming en bestrijding van schade door dieren behorende tot beschermde inheemse soorten;
- het doen van onderzoek en geven van voorlichting omtrent maatregelen ter voorkoming en beperking van schade door dieren;
- het in daarvoor in aanmerking komende gevallen op verzoek verlenen van een tegemoetkoming in de schade die dieren behorende tot beschermde inheemse soorten hebben veroorzaakt aan bedrijfsmatig geteelde landbouwgewassen of bedrijfsmatig gehouden landbouwhuisdieren;
- het op verzoek geven van adviezen aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en aan de colleges van gedeputeerde staten over aan hen bij wet opgedragen taken. Bijzonder in de advisering aan de Minister is onder meer het wettelijk verplichte Faunafondsadvies over het Faunabeheerplan van het Kroondomein en de hoogte van de jachtabbijdrage.

Naast deze wettelijke taken verricht het Faunafonds een aantal van de wettelijke taken afgeleide taken. Dit zijn veelal taken die voorheen door het Jachtfonds werden uitgeoefend en die het Faunafonds als opvolger van het Jachtfonds op verzoek van de Minister van LNV heeft overgenomen.

Dit betreft ondermeer:

- Rastertaken op de Veluwe en de Meinweg en verjaagactiviteiten voor rotganzen op Texel. Het Faunafonds heeft ca. 200 km raster op de Veluwe en in de Meinweg in onderhoud. Hiervoor is met de firma Arfman uit Holten een driejarig contract (loopt af in 2010) afgesloten. Daarnaast draagt het Faunafonds bij aan de verjaging van rotganzen naar de hoeve Zeeburg op Texel. De jaarlijkse kosten van deze beide activiteiten bedragen ca. € 230.000.
- Ganzenopvangovereenkomsten voor rotganzen op Terschelling, Ameland en Schiermonnikoog, alsmede

twee overeenkomsten met particuliere ondernemers in Zeeland (rotganzen) en Noord-Brabant (taigarietganzen). De kosten hiervan bedroegen in 2009 op jaarbasis ruim € 1 miljoen. Tot op heden worden deze overeenkomsten telkens voor één jaar afgesloten. De wens van de besturen van de Agrarische Natuurverenigingen, die bemiddelen bij de totstandkoming van de overeenkomsten, is om hier meerjarige overeenkomsten van te maken.

- Opvangovereenkomsten voor edelherten (27 stuks) en dassen (ca. 550 stuks). Dit betreft vijfjaarlijkse overeenkomsten die indertijd door het Jachtfonds zijn afgesloten en op verzoek van LNV door het Faunafonds zijn overgenomen. In 2006 zijn de overeenkomsten tot 2011 verlengd.

Naast de hiervoor vermelde, afgeleide, taken heeft de Minister van LNV het bestuur verzocht onderstaande taken uit te voeren.

- Onderzoek naar mastaanbod. Op verzoek van de Minister van LNV verricht het Faunafonds jaarlijks een onderzoek naar het verwachte mastaanbod (hoeveelheid eikels, beukenootjes en kastanjes) op de Veluwe en in de Meinweg in de provincie Limburg. Op basis van de verwachte hoeveelheid mast bepaalt de Minister of de één op één methode voor het beheer van de populatie wilde zwijnen in deze gebieden moet worden toegepast.
- Het Faunafonds kan, op verzoek van de Minister van LNV of een provincie, incidenteel extra taken verrichten. In het verslagjaar 2009 heeft het Faunafonds op verzoek van de provincie Gelderland meegedacht over het opzetten van een regeling voor edelherten als in deze provincie op termijn het beleid ten aanzien van robuuste verbindingen is gerealiseerd. De provincie heeft aangegeven dat het advies, dat het Faunafonds in deze heeft uitgebracht, zal worden betrokken bij de op termijn op te stellen regeling.

Uitgangspunt is dat al deze taken op een rechtmatige en doelmatige wijze worden uitgevoerd en dat de kwaliteit van de beslissingen en de adviezen (inhoudelijk en juridisch-procedureel) hoog is.

Kernbegrippen die als leidraad dienen bij de invulling van de taken van het Faunafonds als organisatie en de vormgeving van de werkprocessen zijn: deskundigheid, betrouwbaarheid, transparantie, klantgerichtheid met

behoud van onafhankelijkheid, bedrijfsmatigheid, proactief handelen en maatschappelijke aanvaardbaarheid.

Bestuur

De leden van het bestuur van het Faunafonds zijn afkomstig uit kringen van de landbouw, de jacht en natuurbescherming en zijn deskundig op het gebied van het beheer van soorten en het bestrijden van schade. In het bestuur hebben voorts zitting een persoon uit kringen van de wetenschap met deskundigheid ten aanzien van gedragsecologie en een persoon afkomstig uit kringen van de dierenbescherming met deskundigheid ten aanzien van dierenwelzijn. Met deze brede samenstelling zijn alle aspecten van het faunabeheer in het bestuur ondergebracht. Deze samenstelling en de wettelijke verankering van het Faunafonds in de Flora- en faunawet geven de personen die lid zijn van het bestuur een onafhankelijke status. Het bestuur staat onder leiding van een voorzitter, die geen directe binding heeft met één of meer deskundigheden die in het bestuur zitting hebben. Het Faunafonds stelt jaarlijks een begroting op en publiceert een jaarrekening en jaarverslag. Naast het verlenen van tegemoetkomingen in de schade heeft het Faunafonds een belangrijke adviserende taak voor de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en de colleges van gedeputeerde staten, verricht het Faunafonds onderzoek en geeft voorlichting over maatregelen ter voorkoming en beperking van schade door beschermde diersoorten.

De samenstelling van het bestuur in 2009 is in bijlage 1 van dit verslag opgenomen.

1.2. Samenwerking met de provincies

Het Faunafonds is het wettelijk adviesorgaan voor de colleges van gedeputeerde staten van de provincies. In de Flora- en faunawet is in artikel 68 bepaald dat, alvorens gedeputeerde staten een ontheffing kunnen verlenen, het Faunafonds moet worden gehoord omtrent de aanvraag en de eventuele ontheffingverlening. De wetgever heeft deze wettelijke adviestaak aan het Faunafonds opgedragen om landelijk zoveel mogelijk éénzelfde ontheffingenbeleid te voeren. In 2009 heeft het Faunafonds in totaal 120 adviezen (in 2008: 121) aan gedeputeerde staten uitgebracht. In paragraaf 3.3 is een tabel opgenomen, waarin per provincie het aantal verstrekte adviezen is uitgesplitst. Daarnaast dienen gedeputeerde staten ontwerp faunabeheerplannen, alvorens

zij deze goedkeuren, voor een wettelijk advies aan het Faunafonds voor te leggen. In het verslagjaar zijn acht faunabeheerplannen (in 2008: één) aan het bestuur voor advies voorgelegd.

De Faunabeheereenheden spelen in de provincies een belangrijke rol bij het planmatig beheer van diersoorten. Faunabeheereenheden doen regelmatig een beroep op de kennis en de deskundigheid van het Faunafonds bij het opstellen van provinciale/regionale faunabeheerplannen. Het Faunafonds is daarom deelnemer aan het overleg van de secretarissen van de Faunabeheereenheden.

Decentralisatie

In juli 2007 heeft de Secretaris-Generaal van het Ministerie van LNV de voorzitter in kennis gesteld van het feit dat onderzocht wordt of (de taken van) het Faunafonds zullen worden gedecentraliseerd naar het provinciale niveau. Op 17 maart 2008 heeft de gemengde commissie onder voorzitterschap van mevrouw Ladders-Helfrich hierover een advies uitgebracht onder de titel: Ruimte, Regie en Rekenschap. De commissie pleit onder meer voor decentralisatie van de taken van het Faunafonds. In 2008 hebben het Rijk en de provincies een bestuursakkoord gesloten waarin onder meer is afgesproken dat de taken van het Faunafonds gedecentraliseerd worden. Het streven is erop gericht deze decentralisatie - waarvoor een formeel wettelijke regeling is vereist - uiterlijk in 2010 te realiseren. Hierdoor komt een samenhangend pakket aan relevante fauna-instrumenten in het kader van beheer en schadebestrijding in relatie tot faunabescherming bij de provincies te liggen. Begin 2009 zijn een stuurgroep onder leiding van de gedeputeerde Visser van Noord-Holland en een werkgroep onder voorzitterschap van het IPO ingesteld, die de decentralisatie van de Faunafondstaken moesten voorbereiden. De werkgroep heeft in een aantal vergaderingen de gevolgen van de overdracht van taken aan de provincies onderzocht en daarover advies uitgebracht aan de stuurgroep. De stuurgroep heeft het advies overgenomen, waarbij van de zijde van LNV de financiële claims voor de toekomst worden betwist. De belangrijkste punten in het advies van de stuurgroep zijn:

- De provincies gaan een Gemeenschappelijke Regeling Faunafonds aan en richten een Openbaar Lichaam Faunafonds (voorlopige werktitel) op voor de uitvoering van de taken.

- Het Openbaar Lichaam stelt een commissie in waarin, in navolging van de Flora- en faunawet, deskundigheid aanwezig is op het gebied van jacht, landbouw, natuurbescherming en dierenwelzijn. In de gemeenschappelijke regeling wordt vastgelegd voor welke taken het bestuur een commissie kan instellen en wat de samenstelling van de commissie is.
- De commissie kan worden gemandateerd tot het uitvoeren van bepaalde taken (o.a. verlenen van schade-tegemoetkomingen, advies over het Faunabeheerplan). De samenstelling van de commissie waarborgt een afgewogen oordeel over de verschillende belangen bij de besluitvorming. In de gemeenschappelijke regeling worden de taken en bevoegdheden van de commissie vastgelegd.
- Bezwaar en beroep kunnen binnen nader af te spreken spelregels (scheiding van taken) worden gemandateerd aan een commissie met externe deskundigen.
- Sturing op het verlenen van schadetegemoetkomingen vindt plaats door middel van landelijke uniforme beleidsregels, die door de provincies worden opgesteld en vastgesteld.
- Daarnaast vindt sturing plaats via de begroting, de jaarrekening en het voorlichtings- en onderzoeksprogramma, die door de provincies worden vastgesteld.
- De bij het huidige Faunafonds werkzame personeelsleden komen in principe in dienst bij het Openbaar Lichaam Faunafonds.
- De CAO van de provincies is leidend voor de werknemers van het Openbaar Lichaam Faunafonds.
- De provincies nemen de salarisverplichtingen en eventuele secundaire arbeidsafspraken over.
- Het voornemen is om het Openbaar Lichaam in Dordrecht (op de huidige locatie van het Faunafonds) te huisvesten.
- De financiële gevolgen van de overgang van de taken worden in een nader overleg tussen LNV en de provincies besproken.

Het advies van de stuurgroep is vervolgens voorgelegd aan LNV en het IPO, die hieraan verdere invulling zullen geven. Het advies is vervolgens aangeboden aan het Ministerie van LNV, alsmede aan het IPO. Naar het zich thans laat aanzien zal de decentralisatie van de Faunafondstaken in 2011 worden gerealiseerd.

1.3. Beleid ten aanzien van het verlenen van tegemoetkomingen

In de wet is bepaald dat een tegemoetkoming in de schade door dieren behorende tot een beschermde inheemse soort slechts wordt verleend aan een belanghebbende, indien die schade redelijkerwijs niet of niet geheel te zijnen laste behoort te blijven. De tegemoetkoming wordt naar billijkheid bepaald. In 2002 heeft de toenmalige Staatssecretaris van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij het bestuur van het Faunafonds verzocht in overeenstemming met haar alsmede met de colleges van gedeputeerde staten van de provincies beleidsregels op te stellen, (de Regeling vaststelling schadevergoeding Faunafonds), met inachtneming waarvan het Faunafonds op verzoeken voor een tegemoetkoming in de schade door beschermde inheemse soorten zal beslissen. De regeling alsmede de wijzigingen daarop worden gepubliceerd in de Staatscourant.

De regeling geeft aan onder welke voorwaarden een tegemoetkoming in de schade kan worden verleend. Inmiddels zijn onderdelen van de regeling ter toetsing aan de rechter voorgelegd. De rechter heeft in de tot op heden aan hem voorgelegde gevallen steeds geoordeeld dat de beleidsregels van het Faunafonds de rechterlijke toets kunnen doorstaan. Op 4 juni 2009 heeft het bestuur de beleidsregels gewijzigd. Met de wijziging van de beleidsregels zijn de voorwaarden om voor een tegemoetkoming in schade in aanmerking te komen versoepeld. De aanpassingen zijn het gevolg van enkele bestuursbeslissingen in het afgelopen jaar. Voortaan kan bij schade op percelen grasland, graszaad en graan vanaf zes maanden na inzaai worden volstaan met verjaging door menselijke aanwezigheid gecombineerd met verjaging door ondersteunend afschot. Verdere preventieve middelen zijn niet meer vereist. Verder komt schade op percelen gelegen binnen de afpalingskring van een (geregistreerde) eendenkooi nu ook in aanmerking voor een tegemoetkoming in schade, indien voldoende visuele maatregelen zijn getroffen. In het onderdeel werkwijze (hierna) en in het hoofdstuk over de bedrijfsvoering zal hierop nader worden ingegaan.

1.4. Werkwijze van het Faunafonds

1.4.1. *Het aanvragen van een tegemoetkoming in de schade door diere behorende tot beschermde inheemse soorten*

Een verzoek voor een tegemoetkoming in de schade door beschermde inheemse diersoorten moet binnen zeven werkdagen nadat schade is geconstateerd, op een door het bestuur vastgesteld formulier worden ingediend. Dit formulier is verkrijgbaar bij het LNV-loket, maar kan ook worden gedownload van de website van het Faunafonds. Nadat de aanvrager het formulier heeft ingevuld zendt hij het formulier naar het secretariaat van het Faunafonds. De aanvrager krijgt een bevestiging van de ontvangst van zijn aanvraag. Indien de aanvraag niet compleet is ontvangt de aanvrager daarvan eveneens bericht en wordt hem een termijn gesteld waarbinnen hij de aanvraag dient te completeren. Na het invoeren van het verzoekschrift vindt de eerste beoordeling plaats.

Bij de eerste beoordeling wordt vastgesteld of de aanvraag aan de voorwaarden, zoals opgenomen in de regeling, voldoet. Is dat niet het geval dan ontvangt de aanvrager direct een beslissing op zijn aanvraag en wordt zijn aanvraag met redenen omkleed afgewezen. Voldoet de aanvraag, voor zover controleerbaar, wel aan de voorwaarden van de regeling dan wordt aan het taxatiebureau, in wiens werkgebied de percelen waarop de schade is aangericht zijn gelegen, opdracht verleend de schade te taxeren. Afhankelijk van het moment waarop het verzoek voor de tegemoetkoming wordt ingediend, brengt de taxateur één of meerdere keren een bezoek aan het schadeperceel en beschouwt het beschadigde gewas. In beginsel zal de taxateur binnen acht dagen, nadat het verzoekschrift bij het Faunafonds is ontvangen, een eerste bezoek aan het beschadigde perceel brengen. Tijdens dat bezoek zal de taxateur onder meer onderzoeken of de door de grondgebruiker op het verzoekschrift vermelde diersoort(en) ook daadwerkelijk verantwoordelijk zijn voor de veroorzaakte schade. Daarnaast zal hij op het schadeperceel één of meerdere referentieplekken (plekken waar het gewas niet is beschadigd) vaststellen. Vervolgens spreekt de taxateur met de grondgebruiker af dat deze de taxateur kort voor het oogsttijdstip zal inlichten omtrent de verwachte oogstdatum. Enkele dagen voor de geplande oogstdatum brengt de taxateur een laatste bezoek aan het schadeperceel en stelt hij de schadeomvang defini-

tief vast. Van deze schadevaststelling ontvangt de aanvrager een bevestiging. De aanvrager heeft vervolgens acht werkdagen de gelegenheid om bij het Faunafonds te reclameren omtrent de omvang en de hoogte van de vastgestelde schade. Maakt de grondgebruiker van dat recht gebruik, dan worden zijn opmerkingen voor advies doorgezonden naar het betreffende taxatiebureau. Het advies van het taxatiebureau wordt vervolgens ter kennisneming aan de aanvrager van de tegemoetkoming gezonden. Daarna wordt zo spoedig mogelijk de beslissing op de aanvraag voorbereid en genomen. Het streven is erop gericht dat binnen zes weken, nadat het secretariaat het taxatierapport heeft ontvangen, de beslissing naar de aanvrager wordt verzonden en een te verlenen tegemoetkoming in de schade is bijgeschreven op de bankrekening van de aanvrager.

Een afwijkende werkwijze wordt gehanteerd bij verzoekschriften bij schade door dassen, reeën, damherten, edelherten of wilde zwijnen en schade door vossen aan landbouwhuisdieren. In al deze gevallen krijgt de consultant van het Faunafonds, in wiens werkgebied de schade is gemeld, het verzoek een veldbezoek te brengen. In voorkomend geval heeft de consultant de bevoegdheid gelijktijdig de omvang van de schade vast te stellen, als deze lager is dan € 1500. In 2009 hebben de consultants van het Faunafonds 226 (2008: 217) taxaties uitgevoerd. Wordt het bedrag van € 1500 overschreden dan wordt alsnog een taxatieopdracht verleend aan het taxatiebureau, in wiens werkgebied de schade wordt gemeld. Ook als de consultant de schade vaststelt, heeft de aanvrager de mogelijkheid daartegen te reclameren.

Verzoekschriften waarin de schade is vastgesteld op een bedrag lager dan € 5.000 worden door de secretaris in mandaat afgedaan. Verzoekschriften met een vastgesteld schadebedrag hoger dan € 5.000 worden maandelijks aan het bestuur van het Faunafonds ter beoordeling voorgelegd. In 2008 heeft het bestuur besloten de mandaatregeling voor de secretaris te verruimen. Afgesproken is dat dossiers, waarin het getaxeerde bedrag lager is dan € 10.000 en van de aanvrager geen inspanningen tot verjaging van de schadeveroorzakende diersoorten worden verlangd om de schade te voorkomen of te beperken, door de secretaris in mandaat kunnen worden afgedaan. Dossiers waarin een dergelijke inspanning van de aanvrager wel wordt verwacht, moeten als het getaxeerde bedrag hoger is dan € 5.000

6 nog wel ter goedkeuring aan het bestuur worden voorgelegd.

Leidt een verzoekschrift tot betaling van een tegemoetkoming dan voert het secretariaat van het Faunafonds zelf de betaling uit en ontvangt de aanvrager daarvan bericht. Wordt een verzoek om een tegemoetkoming in de schade (gedeeltelijk) afgewezen, dan ontvangt de aanvrager een gemotiveerde beslissing.

1.4.2. Bezwaar en beroep

Indien een aanvrager van een tegemoetkoming in de schade het niet eens is met de beslissing, die hij van het Faunafonds op zijn aanvraag heeft ontvangen, dan kan hij daartegen een bezwaarschrift indienen bij het bestuur van het Faunafonds. Bezwaarde ontvangt een ontvangstbevestiging en een mededeling dat zijn bezwaarschrift voor advies wordt voorgelegd aan de Afdeling Recht en Rechtsbescherming van de Dienst Regelingen in Den Haag. Het bezwaarschrift wordt vervolgens, voorzien van een zienswijze van het secretariaat op het bezwaarschrift, doorgezonden naar de Afdeling. Deze afdeling neemt contact op met bezwaarde en organiseert, als bezwaarde daartoe de wens heeft geuit, een hoorzitting waar bezwaarde in de gelegenheid wordt gesteld zijn bezwaren nader toe te lichten. De hoorzittingen worden altijd bijgewoond door de coördinator faunazaken of bij diens afwezigheid door een andere medewerker van het Faunafonds. Deze is tijdens de hoorzitting in de gelegenheid de in primo genomen beslissing toe te lichten. Bezwaarde kan ook aangeven telefonisch gehoord te willen worden. Als bezwaarde daaraan de voorkeur geeft wordt hij telefonisch gehoord door de jurist van de afdeling die het bezwaarschrift in behandeling heeft. Van het horen wordt een verslag gemaakt. Aan de hand van het dossier en hetgeen tijdens de hoorzitting naar voren is gebracht stelt de Afdeling een advies voor het bestuur van het Faunafonds op in de vorm van een conceptbeslissing op bezwaar. De conceptbeslissing op bezwaar wordt aan het Faunafonds voorgelegd en indien het bestuur zich daarin kan vinden, door de voorzitter van het Faunafonds ondertekend. Als een aanvrager het niet eens is met de beslissing op zijn bezwaarschrift dan staat hem de gang naar de rechter tot wiens rechtsgebied de woonplaats van de aanvrager behoort, open en in tweede instantie hoger beroep bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State. Met ingang

van 1 januari 2010 zal de Afdeling Recht en Rechtsbescherming van de Dienst Regelingen in Den Haag deze taak overdragen aan de Afdeling Recht en Rechtsbescherming van de Dienst Regelingen in Roermond.

1.4.3. Wet Dwangsom

Op 1 oktober 2009 is de Wet Dwangsom inwerking getreden. Deze wet houdt in dat wanneer een bestuursorgaan niet tijdig, dat wil zeggen binnen de wettelijke termijnen of als deze niet zijn gesteld binnen redelijke termijnen, op een verzoek dient te beslissen. De gevolgen van deze wet voor de werkwijze van het Faunafonds is besproken tijdens een bestuursvergadering. Geconstateerd is dat voor het Faunafonds geen wettelijke termijnen zijn gesteld en dat er dus binnen redelijke termijn moet zijn beslist. Doorgaans geldt als redelijke termijn de periode van 8-10 weken. In de werkwijze van het Faunafonds zal het vaak niet lukken die termijn te halen. Daarom zal bij het indienen van een verzoekschrift de procedure worden toegelicht in de ontvangstbevestiging. Daarin wordt aangegeven dat een verzoeker van een tegemoetkoming in de schade de beslissing op zijn verzoek binnen tien weken nadat hij de bevestiging taxatie grondgebruiker van de taxateur heeft ontvangen, tegemoet kan zien. Voor wat betreft de afhandeling van bezwaren zijn afspraken gemaakt met de Dienst Regelingen dat bezwaarschriften in beginsel binnen de daarvoor geldende termijnen zullen worden afgerond.

1.4.4. Financiering

De bekostiging van de te verlenen tegemoetkomingen alsmede de kosten van het secretariaat van het Faunafonds worden gefinancierd door de beleidsverantwoordelijke directie van het Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, te weten de directie Natuur, in 2009 na een samenvoeging met de directie Platteland omgevormd tot de directie Natuur, Landschap en Platteland.

De kosten van onderzoek en voorlichting door het Faunafonds worden bekostigd uit de bijdrage die jachtaktehouders jaarlijks ten behoeve van het Faunafonds verplicht zijn af te dragen en die via het Ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit aan het Faunafonds ter beschikking worden gesteld.

2 Het bestuur

2.1. Missie, bestuursvisie en Code Goed Openbaar bestuur

Het bestuur van het Faunafonds heeft tot taak het Faunafonds te besturen. Het bestuur hanteert daarbij de volgende missie en bestuursvisie.

Missie

“Het Faunafonds ontwikkelt zich tot het kennis- en adviescentrum voor het beheer van de Nederlandse Fauna, in het bijzonder ten aanzien van het voorkomen en beperken van bedrijfsmatige schade door in het wild levende dieren aan landbouwgewassen, bedrijfsmatig gehouden landbouwhuisdieren en de Nederlandse flora en fauna. Het bestuur geeft hieraan invulling door het (laten) verrichten van onderzoek, het geven van adviezen en voorlichting en het verlenen van tegemoetkomingen in de schade”.

Bestuursvisie

Het bestuur voert een beleid dat effectief (de goede dingen doen) en efficiënt (de dingen goed doen) is en wil zorgvuldig omgaan met de middelen die door de Minister van LNV en eventueel anderen beschikbaar worden gesteld. Het bestuur wil transparant, daadkrachtig en betrouwbaar zijn gesteund door een efficiënt, burgergericht en bedrijfsmatig werkend ambtelijk secretariaat.

De wijze waarop het bestuur zijn taak uitoefent is in overeenstemming met Beginselen van deugdelijk Overheidsbestuur zoals deze zijn vastgelegd in de Nederlandse code voor goed openbaar bestuur van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (Juni 2009, 20522/1722-GMD32). Met het onderschrijven van deze code geeft het bestuur van het Faunafonds aan zich op een maatschappelijk geaccepteerde wijze te willen gedragen en erkent het bestuur de uitgangspunten en de principes van de code. De code staat toe dat op onderdelen gemotiveerd van de principes en uitgangspunten mag worden afgeweken. Op de volgende punten wijkt het bestuur af van de principes en uitgangspunten van de code, waarbij de reden van de afwijking wordt vermeld:

** Het bestuur vervult zowel de taak van bestuur als de taak van de raad van toezicht.*

Voor de motivering van deze afwijking van de code

wordt verwezen naar de wijze waarop het bestuur van het Faunafonds is samengesteld en benoemd overeenkomstig de artikelen 85, 86 en 87 van de Flora- en faunawet. Daarin is impliciet bepaald dat het bestuur zelf het orgaan is dat bestuurt en toezicht houdt op het reilen en zeilen van het fonds. Het bestuur houdt in beginsel toezicht op twee fronten, namelijk als orgaan dat de ontwikkeling van ideeën en voorstellen ten aanzien van in het wild levende dieren stimuleert en begeleidt (de strategie die moet leiden tot het realiseren van de doelstellingen) en anderzijds als een soort “raad van toezicht” op de uitvoering van de taken van het secretariaat (bewaken van de operationele en financiële doelstellingen). Het bestuur is, zoals uit de wet blijkt, samengesteld uit verschillende geledingen die bij het faunabeleid in ons land betrokken zijn. Dat zijn de landbouw, de jacht, de natuurbescherming (zowel de gebieds- als de soortenbescherming) alsmede het dierenwelzijn. Voorts is een persoon uit de wetenschap met specifieke deskundigheid ten aanzien van dierecologie aan het bestuur toegevoegd. Met deze samenstelling is gewaarborgd dat alle belangen bij het Nederlandse faunabeleid voldoende in het bestuur zijn vertegenwoordigd. De onafhankelijke voorzitter zorgt dat het evenwicht tussen belangen gewaarborgd blijft.

** Het bestuur heeft zelf een Rooster van Aftreden vastgesteld.* De Flora- en faunawet voorziet in de benoeming van de bestuursleden. De wettelijke benoemingswijze staat naar de mening van het bestuur niet garant voor continuïteit. Daarom heeft het bestuur binnen de kaders van de wet in februari 2006 zelf een Rooster van Aftreden vastgesteld. Volgens dit rooster is voor de komende jaren bepaald welk bestuurslid zijn zetel op welk moment beschikbaar stelt. Alle zittende bestuursleden hebben zich aan dit Rooster van aftreden geconformeerd. Alle nieuwe bestuursleden zullen voor hun benoeming worden gevraagd hier eveneens mee in te stemmen. Zo is gewaarborgd dat regelmatig “nieuw bloed” in het bestuur kan instromen. Voor de verschillende bestuurszetels zijn profielschetsen opgesteld. Bij het vervullen van vacante bestuurszetels worden steeds de betrokken organisaties uitgenodigd een voordracht van minimaal twee personen te doen. Een delegatie van het bestuur heeft vervolgens een gesprek met de voorgedragen kandidaten, brengt aan het bestuur verslag uit van de gesprekken en doet vervolgens een voorstel voor benoeming in de bestuursvergadering. Als het

8 bestuur daarmee instemt, wordt de Minister van LNV voorgesteld samen met de Colleges van Gedeputeerde Staten van de provincies de voorgedragen persoon als nieuw Faunafondsbestuurslid te benoemen. Met deze werkwijze wordt, naar de mening van het bestuur, gewaarborgd dat de belangen, die bij de uitvoering van het faunabeleid een rol spelen, telkens voldoende aan bod komen. Ter uitvoering van het Rooster van Aftreden zijn per 1 juli 2009 de heren H. Slijkhuis en A.J. Bosman afgetreden. Per die datum zijn respectievelijk de heren P.L. Sterkenburgh en J.J.T. Teeuwisse tot het Faunafondsbestuur toegetreden.

Bij het functioneren van het fonds let het bestuur erop dat er zoveel mogelijk transparant wordt gewerkt. Zo is besloten dat de vastgestelde verslagen van bestuursvergaderingen alsmede de aan de Minister van LNV uitgebrachte adviezen en de resultaten van in opdracht van het Faunafonds uitgevoerd onderzoek op de website van het Faunafonds worden geplaatst. Daarnaast worden per half jaar gerangschikt ook de uitbetaalde tegemoetkomingen op de website gepubliceerd. Het jaarverslag en de jaarrekening worden de laatste jaren in de vorm van een aantrekkelijk vorm gegeven boekwerkje voor een breed publiek beschikbaar gesteld en ook op de website gepubliceerd. Conform het Aansturingsarrangement Faunafonds dat tussen de Secretaris-Generaal van het Ministerie van LNV en het bestuur van het Faunafonds is overeengekomen, vindt eens per twee jaar overleg met de Minister van LNV plaats over de taakuitoefening door het bestuur van het Faunafonds.

** de inrichting van het financiële verslaggeving vindt plaats aan de hand van het door de Minister van LNV vastgestelde Controle protocol Faunafonds en het Verantwoordingsgesprek met de Minister van LNV*

De Minister van LNV heeft een controleprotocol vastgesteld op basis waarvan de financiële verslaglegging wordt opgemaakt. Voorts wordt het financieel verslag gecontroleerd door de externe accountant en wordt daarvan verslag gedaan in de Accountantsverklaring, waarin voor de jaarrekening van het fonds de wettelijk verplichte doelmatigheid- en rechtmatigheidsverklaring wordt afgegeven.

Jaarlijks vindt over de wijze van besteding van middelen en de wijze waarop daarover verslag is gedaan een verantwoording plaats met een vertegenwoordiger van de

Minister van LNV tijdens het Verantwoordingsgesprek. Hierna zal de wijze waarop het toezicht op het functioneren van het fonds vorm en inhoud heeft gekregen worden toegelicht. Hierbij moet worden opgemerkt dat een grote rol is weggelegd voor het secretariaat van het Faunafonds. De medewerkers van het secretariaat verrichten, onder leiding en verantwoording van de secretaris de dagelijkse werkzaamheden. In de Mandaatregeling Faunafonds is vastgelegd voor welke werkzaamheden het bestuur de secretaris mandaat heeft verleend. De toezichtstaken van het bestuur zien op de in mandaat uitgevoerde taken van het secretariaat, alsmede op het eigen functioneren van het bestuur.

In het kader van good governance heeft het bestuur in 2007 een gedragscode voor bestuursleden en medewerkers van het Faunafonds vastgesteld. In de gedragscode zijn bepalingen opgenomen, die moeten voorkomen dat belangenverstrengeling optreedt bij bestuursleden en medewerkers. Overigens is de door het bestuur vastgestelde gedragscode voor wat de medewerkers van het Faunafonds aanvullend op de gedragscode, die al voor hen geldt als medewerkers van de directie Natuur Landschap en Platteland van het Ministerie van LNV. De gedragscode is op de website van het Faunafonds gepubliceerd.

Bestuursvergaderingen

Het Faunafonds vergadert maandelijks, doorgaans op de eerste donderdag van de maand, meestal in Kasteel Groeneveld te Baarn. Twee keer per jaar wordt in beginsel "op locatie" vergaderd en wordt aansluitend een werkbezoek gepland. Zo werd in april 2009 de vergadering gehouden in Noordwijk waar het bestuur na de lunch kennis heeft genomen van de problematiek van de damherten die vanuit de Amsterdamse Waterleiding Duinen schade toebrengen aan de bollenpercelen van de omliggende bollentelers. Aan het einde van de middag werd een bijeenkomst gehouden met de meest betrokken bestuurders van de Gemeente Amsterdam alsmede van de provincies Noord- en Zuid-Holland. Aansluitend aan de bestuursvergadering van oktober 2009, die werd gehouden op het Kroondomein Het Loo te Apeldoorn en die voor een deel in het teken stond van het nieuwe faunabeheerplan voor het Kroondomein, werd onder leiding van Hare Majesteits houtvester kennis genomen van de ontwikkelingen van het Kroondomein in het algemeen en de wijze waarop natuurlijke

bosverjonging op het Kroondomein wordt gestimuleerd in het bijzonder.

De leden ontvangen een vergoeding van € 190 per bezochte vergadering plus reiskosten. De voorzitter ontvangt € 254 per bezochte vergadering plus reiskosten per bezochte vergadering. Daarnaast kan hij de extra bijeenkomsten en overleggen, die hij in de hoedanigheid van zijn functie bezoekt, tegen hetzelfde bedrag in rekening brengen.

In aanvulling op de toezichtrol die het bestuur zelf vervuld en die hiervoor is beschreven, heeft het bestuur uit zijn midden een aantal commissies benoemd die tot taak hebben bepaalde bestuursbesluiten, die door het secretariaat worden geconcipeerd voor besluitvorming in de bestuursvergadering voor te bereiden of die, in het geval van de Auditcommissie, toezichttaken verricht op het financiële middelenbeheer van het fonds. De commissies worden hierna beschreven.

Auditcommissie.

Eind 2004 heeft de Minister van LNV de Regeling Liquidemiddelenbeheer vastgesteld en aan het bestuur van het Faunafonds toegezonden. De Regeling is binnen het bestuur besproken. Naar aanleiding daarvan heeft het bestuur besloten dat de wijze waarop het bestuur omgaat met zijn liquide middelen moet worden vastgelegd in een Treasurystatuut. Het concept van het statuut is voorgelegd aan de accountant van het fonds. Het concept met daarin opmerkingen van de accountant verwerkt, is vastgesteld in de bestuursvergadering van 7 april 2005.

Het Treasurystatuut bevat bepalingen hoe de liquide middelen die aan het fonds ter uitoefening van zijn taken ter beschikking worden gesteld, worden beschermd tegen ongewenste financiële risico's. Ook worden geregeld hoe de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van geldstromen beperkt gehouden kunnen worden, hoe renteresultaten kunnen worden geoptimaliseerd en hoe gewaarborgd wordt dat taken en verantwoordelijkheden duidelijk worden geregeld. Naar aanleiding van met name dit laatste punt is zowel van uit het bestuur als het secretariaat de wens voor de instelling van een Auditcommissie ontstaan. Deze commissie bestaat uit de voorzitter, twee bestuursleden, ondersteund door de secretaris en de medewerker financiën. De Auditcommissie wordt

naast de werkzaamheden, die uit het Treasurystatuut voortkomen, ook ingezet bij de voorbereiding van financiële stukken, die aan het bestuur ter besluitvorming worden voorgelegd. Zo worden de concept-begroting alsmede de concepten van jaarverslag en het financiële verslag besproken in een vergadering van de Auditcommissie alvorens deze stukken ter besluitvorming aan het bestuur worden voorgelegd. Tijdens de bestuursvergadering wordt door één of meer leden van de Auditcommissie verslag gedaan van de bespreking van het betreffende onderwerp in de Auditcommissie. De Auditcommissie oefent op deze wijze toezicht uit op een groot deel van de financiële taken van het fonds. Voorts moet worden vermeld dat de delegatie van het Faunafonds tijdens het jaarlijkse gesprek met de Minister bestaat uit de leden van de Auditcommissie aangevuld met enkele andere bestuursleden van het Faunafonds. De Auditcommissie vergadert minimaal twee keer per jaar.

De commissie bestaat uit de leden J.S. Huys, H. Slijkhuis (in 2009 opgevolgd door de heer A.G. Dijkhuis) en J. Schellekens, die als voorzitter van de commissie optreedt; de secretaris en de medewerkster financiën van het secretariaat ondersteunen de commissie bij haar werkzaamheden. De leden van de commissie vormen ook de basis voor de Faunafondsdelegatie voor het gesprek met de directeur NLP van LNV over het verantwoording afleggen over de jaarstukken. De commissie handelt volgens het september 2008 door het bestuur vastgestelde Reglement Auditcommissie. In het reglement is de taak en de werkwijze van de Auditcommissie vastgelegd. Zo is ook bepaald dat de functies van voorzitter van het Faunafonds onverenigbaar is met de functie van voorzitter van de Auditcommissie.

Commissie Onderzoek Faunafonds.

Een andere commissie uit het bestuur van het Faunafonds, die een rol vervult bij het toezicht op de taken van het Faunafonds is de Commissie Onderzoek Faunafonds. Deze Commissie is door het bestuur ingesteld ten tijde van de samenstelling van het MeerjarenOnderzoeksprogramma Faunafonds 2002-2006. De Commissie bestaat uit drie bestuursleden, ondersteund door de secretaris en de coördinator onderzoek van het Faunafonds. De Commissie heeft tot taak het onderzoek, waartoe door het bestuur van het Faunafonds is besloten, te volgen en te bezien of het overeenkomstig de afspraken wordt uitgevoerd.

10 Daarnaast heeft de Commissie een rol bij het ontwikkelen van onderzoeksvragen en het definiëren van nieuwe onderzoeksvoorstellen. Tenslotte bewaakt de Commissie het onderzoeksfonds, het budget dat voor onderzoek beschikbaar is. De Commissie Onderzoek Faunafonds vergadert gemiddeld drie keer per jaar. De volgende leden hebben zitting in de Commissie Onderzoek: A.G. Dijkhuis, H. Slijkhuis, in 2009 opgevolgd door de heer P.L. Sterkenburgh, R. Foppen, J. Teeuwisse, alsmede de heer Ripmeester. Daarmee is een vertegenwoordiger van elke discipline uit het bestuur vertegenwoordigd in de Commissie Onderzoek van het Faunafonds. In 2009 heeft de commissie zich bezig gehouden met een nieuw Meerjarenprogramma Onderzoek Faunafonds 2009-2013. Dit meerjarenprogramma heeft de in 2008 ingezette omslag in het beleid van het verlenen van een tegemoetkoming in de schade naar het voorkomen van schade en het ontwikkelen van innovatieve preventieve afweermiddelen nog meer invulling gekregen. In paragraaf 3.4 wordt verslag gedaan van de activiteiten van de commissie.

Klankbordgroep Faunafonds

Teneinde de contacten met de “klanten” van het Faunafonds te intensiveren heeft het bestuur besloten tot de instelling van een klankbordgroep. De taak van de klankbordgroep is onder meer het bestuur te adviseren over zaken die aanvragers van een tegemoetkoming in de schade raken. De klankbordgroep is in mei 2009 in Nijkerk bij elkaar geweest. Tijdens dit overleg heeft onder meer een terugkoppeling plaatsgevonden over de in maart door Praktijkonderzoek Plant en Omgeving en het Faunafonds georganiseerde Landelijke contacten demodag en heeft de klankbordgroep ideeën aangedragen over hoe de procedures met betrekking tot de tegemoetkomingen kunnen worden vereenvoudigd. Daarnaast is gesproken over tegemoetkomingen voor groenbemesters en over het huidige eigen risico versus een eventueel te hanteren behandelbedrag voor verzoekschriften. Tot slot betekende de bijeenkomst van mei het afscheid van de heer H. Slijkhuis als voorzitter van de klankbordgroep. Omdat de heer Slijkhuis overeenkomstig het rooster van aftreden per juli 2009 geen bestuurslid van het Faunafonds meer is, is de voorzittershamer van de klankbordgroep doorgegeven aan de heer P. de Koeijer. Verder hebben zitting in de klankbordgroep de heren: J. Huys, A. Hooijer, M. Dekker, E. Tijhaar, J. Zevenbergen, C. Smeets en W. Streekstra.

Het secretariaat van de klankbordgroep wordt gevoerd door de heer M. Westebring, beleidsmedewerker Faunazaken bij het secretariaat van het Faunafonds.

2.2. 2009 in vogelvlucht

Schade aan groenbemester:

In de vergadering van december 2008 heeft het bestuur een verkennende discussie gevoerd over hoe om te gaan met verzoeken om tegemoetkomingen in de schade van groenbemesters. Op basis daarvan heeft het bestuur besloten dit punt eerst aan de klankbordgroep voor te leggen om dit punt vervolgens met de reactie van de klankbordgroep weer in het bestuur te agenderen en er een definitief besluit over te nemen.

Groenbemesting wordt vaak ingezet bij akkerbouw en biologische landbouw, maar dan voornamelijk voor toevoer van organische (mest)stof en/of voor structuurverbetering. Daarvoor is voornamelijk het ondergrondse deel (wortelstelsel) van de groenbemester van belang. Voor indirecte schade, waaronder structuurschade of vervolgschade heeft het Faunafonds tot op heden geen tegemoetkomingen verstrekt. Daarnaast is de besparing (aan kunstmest) die als organische (mest)stof ingezaaide groenbemester in een volggewas kan opleveren volgens de KWIN minimaal. Slechts in een klein aantal gevallen heeft de grondgebruiker de intentie om de groenbemester te oogsten. Het oogsten van een groenbemester voor voederwinning is niet gebruikelijk en door deskundigen wordt dit niet als ‘goede landbouwpraktijk’ gezien.

Deze overwegingen hebben het bestuur doen besluiten geen tegemoetkoming te verlenen voor faunaschade bij groenbemesters.

Advies mastaanbod

Jaarlijks brengt het Faunafonds op verzoek van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit advies uit over de effectiviteit van het leggen van lokvoer in relatie tot het realiseren van het benodigde afschot van wilde zwijnen binnen de leefgebieden Veluwe en Meinweg. In het bijzonder wordt daarbij aandacht gevraagd voor het mastaanbod en de actuele stand van de populatie. Evenals voorgaande jaren is aan het IPC Groene Ruimte te Arnhem gevraagd een inventarisatie te doen naar de mastverwachting in 2009. Uit de inventarisatie bleek dat er op de Veluwe een mastopbrengst van 6.395.000 kg werd verwacht. 2009 kon

daarom worden aangemerkt als een goed mastjaar. Dit goldt zowel voor de Veluwe als het Meinweggebied. Op basis van deze inventarisatie zou kunnen worden geconcludeerd dat met name op de Noord-Veluwe problemen kunnen ontstaan, doordat de doelstand met de reguliere aanzitjacht met lokvoer dit jaar niet zou kunnen worden bereikt. Het bestuur heeft zich in voorgaande jaren al eens uitgesproken over de 1:1 methode. Toen is aangegeven dat deze methode als aanvullend middel kan worden ingezet als het geplande afschot niet kan worden gerealiseerd. Het is echter wel duidelijk dat veel partijen niets voelen voor de 1:1 methode. De minister heeft hierover ook duidelijke afspraken gemaakt met de provincie. Het bestuur heeft daarom besloten aan de Minister een advies over het mastaanbod uit te brengen, vooralsnog zonder hierbij te adviseren over te gaan tot het gebruiken van de 1:1 methode. In een later stadium, als de hiervoor genoemde onduidelijkheden zijn opgehelderd en de provincie een reactie heeft gegeven op de brief van de minister over de realisatie van de afschotcijfers, zal het bestuur hierover adviseren, waarbij te denken valt aan een pilot met de 1:1 methode, zodat ervaring met deze methode wordt opgedaan.

Invasieve exoten

Vanwege een nieuwe interpretatie van de zijde van het Ministerie van LNV van de Flora- en faunawet (Ffwet) ten aanzien van het exotenbeheer, mogen exoten en verwilderde dieren niet zonder meer met het geweer bestreden worden. Artikel 52 Ffwet biedt weliswaar de mogelijkheid voor gebruikmaking van het geweer voor jacht of beheer en schadebestrijding, maar niet voor het doden van onbeschermden soorten. Volgens de minister van LNV dient hiertoe door de provincie een aanwijzing ex. art. 67 Ffwet gedaan te zijn, waarbij jachtaktehouders zijn aangewezen als categorie van personen die met behulp van het geweer exoten en verwilderde dieren mogen doden. Deze nieuwe uitleg van de Flora- en faunawet betekent een wijziging in het exotenbeleid en het gevoerde beheer bij de bestrijding van exoten en verwilderde dieren. Daarnaast heeft de uitspraak van de rechtbank in Middelburg van 17 juni 2008 het aanwijzingsbesluit van de provincie Zeeland ten dele verworpen. Hierbij is geoordeeld dat een aantal exoten en verwilderde diersoorten op onjuiste gronden zijn aangewezen op basis van artikel 67 Ffwet, omdat volgens de rechtbank niet werd voldaan aan de voorwaarden die in dat artikel worden gesteld. Zo zou onvoldoende aanne-

melijk zijn gemaakt dat deze exoten en verwilderde soorten belangrijke landbouwschade veroorzaken of een reële dreiging vormen voor inheemse fauna. Vanwege de bovengenoemde veranderingen is exotenbestrijding met het geweer niet langer zonder meer mogelijk. De mogelijkheden voor bestrijding verschillen van provincie tot provincie en zijn afhankelijk van het wel of niet aanwijzen van soorten op grond van een aanwijzing krachtens art 67 Ffwet en de daarmee samenhangende onderbouwing van belangrijke schade of bedreiging voor inheemse soorten. Het bestuur besluit daarop deze problematiek breed te bespreken tijdens een in het voorjaar van 2010 te houden werkconferentie.

Evaluatie beleidskader Faunabeheer

Het bestuur heeft kennisgenomen van de rapporten, die in het kader van de evaluatie van het opvangbeleid onder regie van de Directie Kennis zijn opgesteld. Hetgeen in de rapporten is verwoord is voor het bestuur van het Faunafonds aanleiding een (ongevraagd) advies uit te brengen aan de minister van LNV over de wijze waarop het ganzenbeleid de afgelopen drie jaren is vormgegeven, de uitkomsten van dat beleid en eventuele vervolgstappen. Het bestuur heeft daarbij kennis genomen van het feit dat in navolging op de evaluatie van het beleidskader in verschillende pilots zal worden ingespeeld op de tekortkomingen volgend uit de evaluatie van het beleidskader. Deze pilots richten zich op verbetering van de opvangsystemen. Het bestuur is na kennisneming van de inhoud van de onderzoeksrapporten en de voorgenomen pilots van mening dat de evaluatie van het beleidskader moet worden doorgezet voor in ieder geval de periode van de huidige ganzenopvangcontracten. Hierbij dienen minimaal dezelfde gegevens gemonitord te worden als de afgelopen drie jaren. Daarnaast acht het bestuur het wenselijk dat in de verdere evaluatie ook de invloed van de populaties overzomerende ganzen wordt meegenomen. De problematiek van de overzomerende (of jaarrond verblijvende) ganzen kan niet los worden gezien van de overwinteraars als genoemd in het beleidskader. De geluiden die vanuit de praktijk worden gehoord zijn, dat met name de overzomerende ganzen voor problemen in de bedrijfsvoering zorgen. De aanpak van de overwinteraars wordt als minder problematisch ervaren en de schade wordt over het algemeen op redelijke wijze gecompenseerd. Dit heeft tot gevolg dat, indien de overzomerende ganzen

onvoldoende worden aangepakt, zoals voorgeschreven in de handreiking overzomerende ganzen, ook het draagvlak voor de overwinterende ganzen zal afnemen. Het bestuur acht het daarbij wenselijk dat in de eind-evaluatie een overzicht van faalmomenten, waarbij in kaart wordt gebracht wanneer de geplande beheer-maatregelen en ontheffingen 'succesvol' zijn aange-vochten bij de rechter, wordt opgenomen. Daarnaast kan in de pilots, door gebiedgericht maatwerk, ervaring worden opgedaan om bekende overzomerende ganzen-populaties ook voor de datum van 1 april te verjagen. De sturende factor voor de ganzen is met name het voedselaanbod. Om ervoor te zorgen dat de gehele beheerperiode voldoende voedsel aanwezig is in de opvanggebieden kunnen de beheervoorwaarden zo worden ingericht dat dit wordt gewaarborgd. Gedacht kan worden het voedsel over de gehele foerageerperi-ode beschikbaar te laten zijn en niet te bepalen dat alleen op 1 november een bepaalde hoeveelheid gras aanwezig moet zijn. Ook zou kunnen worden gedacht aan daar-voor in aanmerking komende natuurterreinen in te zaaien met klaver. Tenslotte is het bestuur van mening dat moet worden toegewerkt naar een eindevaluatie, waarbij duidelijk wordt aangegeven of het beleid heeft gewerkt of niet. Hierbij dient ook aandacht gegeven te worden aan een eventuele exit-strategie, indien het beleid niet aan de verwachtingen heeft voldaan.

2.3. Wet- en regelgeving

In het verslagjaar 2009 zijn geen wijzigingen in de wet noch in de uitvoeringsregelingen van de wet doorge-voerd die voor het functioneren van het Faunafonds van belang zijn geweest. Wel zijn op 4 juni 2009 de beleids-regels van het Faunafonds gewijzigd. De wijziging had betrekking op het versoepelen van de voorwaarden waaronder een tegemoetkoming in de schade kan wor-den verkregen. Ook is het mogelijk geworden voor grondgebruikers die gronden binnen de afpalingskring van een geregistreerde eendenkooi hebben liggen en die worden geconfronteerd met schade aan hun gewas-sen door beschermde inheemse dieren daarvoor een tegemoetkoming te krijgen.

2.4. Bedrijfsvoering

Administratieve Organisatie:

In het verslagjaar is de administratieve organisatie (AO) van de werkzaamheden van het secretariaat van het Faunafonds geactualiseerd. In de AO is vastgelegd welke functionaris voor welke taken verantwoordelijk is en hoe de routing van bepaalde werkzaamheden ver-loopt. De AO is niet alleen voor nieuwe medewerkers van groot belang bij hun inwerkprogramma, maar wordt ook door de ervaren medewerkers als naslagwerk gebruikt. Bovendien maakt de accountant graag ge-bruik van de AO bij de controle van de jaarrekening.

Interne controle op de taxaties:

Het bestuur heeft ook in 2009 weer besloten dat een aantal taxaties wordt gecontroleerd door medewer-kers/taxateurs van de Dienst Landbouw Voorlichting (DLV). Met deze dienst is afgesproken dat jaarlijks in 100 dossiers een controletaxatie door DLV wordt uitgevoerd. In 2009 zijn in 40 grasland- en 40 akkerbouw- en 20 fruitteeltdossiers controletaxaties uitgevoerd. De uit-komsten van de controletaxaties wezen uit dat in de meeste gevallen tot een nagenoeg zelfde taxatiebedrag werd gekomen en daar waar de uitkomsten afweken, er een verklaring voor kon worden gevonden. De reden voor de afwijking was dat meestal een ander referentie-punt als uitgangspunt voor de schadevaststelling was gekozen.

Integratie geografische informatie systeem (GIS) bij het Faunafonds:

In 2009 is aanvullende ervaring opgedaan met het gebruik van de in 2008 geïnstalleerde GIS Viewer. De GIS Viewer maakt het mogelijk van de ontvangen ver-zoekschriften, naast de aanvraaggegevens ook per-ceelsgegevens van een aanvrager digitaal vast te leg-gen. In combinatie met andere digitaal beschikbaar kaartmateriaal kunnen aanvragen beoordeeld worden op bijvoorbeeld ligging van percelen binnen of buiten een ganzenfoerageergebied of Vogelrichtlijngebied. In beide gevallen gelden afwijkende eisen ten aanzien van de inzet van preventieve afweermiddelen. Daarnaast zijn in de GIS Viewer ook de grofwildrasters digitaal beschikbaar. Ten behoeve van beleidsinformatie en ont-wikkelingen in bijvoorbeeld schade geeft deze applica-tie mogelijkheden om verzamelde informatie verder te analyseren en visueel te maken. Tenslotte kan de GIS

Viewer worden gebruikt bij onderzoek waarbij op per-
ceelsniveau gegevens moeten worden vergeleken.

Naast de GIS Viewer is ook een traject ingezet voor het digitaal inwinnen van de verzoekschriften faunaschade. Hiertoe zal een webapplicatie worden ontwikkeld waarmee de grondgebruiker voor de ontstane schade een verzoekschrift voor een tegemoetkoming bij het Faunafonds kan indienen. In 2008 is een extern bureau dat ook de website van het Faunafonds heeft gerevitaliseerd opdracht verleend een module te ontwerpen. Het was de bedoeling dat in de tweede helft van 2009 getest zou kunnen worden met het digitaal inwinnen van de verzoekschriften. Doordat in een later stadium is besloten een koppeling te maken met gegevens van de provincies en de faunabeheereenheden, zodat beter gecontroleerd kan worden hoe van de verleende onthefing gebruik is gemaakt, is enige vertraging opgelopen. De testfase voor het digitaal inwinnen van de verzoekschriften is voorzien in mei 2010. Eind 2010 moet de digitale inwinning van verzoekschriften mogelijk zijn.

2.5. Financiën

In 2009 zijn in totaal 5311 verzoekschriften Faunaschade ontvangen (2008: 4845) en is in totaal ruim € 6,8 miljoen (2008: € 11,2 miljoen) aan tegemoetkomingen in de schade betaald. Dit bedrag is exclusief de schade-component in de ganzenopvangovereenkomsten voor de Waddeneilanden. Dat bedrag was € 649.414 (2008: € 1.058.861).

Voor een gedetailleerd overzicht van de financiën wordt volstaan te verwijzen naar het hoofdstuk 3.1. uitvoering kerntaken alsmede naar de jaarrekening 2009, die bij dit verslag is gevoegd.

3 Kerntaken

14

3.1. Uitvoering kerntaken

3.1.1. Verzoekschriften voor een tegemoetkoming in de schade door dieren behorende tot beschermde inheemse diersoorten

In artikel 84 van de Flora- en faunawet is bepaald dat een belanghebbende die schade lijdt veroorzaakt door dieren behorende tot beschermde inheemse diersoorten aan landbouwgewassen, vee, bossen of bedrijfsmatige visserij en die in redelijkheid niet tot zijn risico dient te blijven zich tot het Faunafonds kan wenden met een verzoek een tegemoetkoming in de schade te verlenen.

Het totaal aantal ontvangen verzoekschriften vertoont wederom een toename ten opzichte van voorgaande jaren. Uit een analyse van de per maand ontvangen verzoekschriften blijkt dat het aantal ontvangen verzoekschriften gedurende de wintermaanden ongeveer gelijk is gebleven ten opzichte van 2008. Echter, als gevolg van het doorvoeren van enkele belangrijke verbeteringen in de PSAN opvangpakketten voor overwinterende ganzen is het aantal deelnemers in de ganzenopvangregeling gestegen met ongeveer 700 naar een totaal van 2050 deelnemers. Hiermee komt het aantal deelnemers weer op het niveau van het opvangseizoen 2007/2008. Per saldo betekent dit een toename van het aantal bedrijven dat schade ondervindt van overwinterende ganzen aan landbouwgewassen. Waar in 2008 sprake was van een duidelijke toename van het aantal verzoekschriften in verband met zangvogelschade in fruit heeft zich dit in 2009 niet herhaald. Het aantal ligt weer op het niveau van voorgaande jaren. Wel neemt het aantal verzoekschriften in verband met schade door overwinterende ganzen in het najaar toe. Met name het aantal ontvangen verzoekschriften in de maand oktober is met 284 stuks gestegen ten opzichte van 2008. Deze belangrijke stijging moet toegeschreven worden aan overwinterende ganzen die schade veroorzaken aan

grasland. Het betreft hier de laatste weide- of maai-snedes. Ook het aantal schadesituaties, waarbij wilde zwijnen en dassen schade veroorzaken in maïs, vertoont een stijgende lijn.

3.1.2. Verleende tegemoetkomingen.

Hierna is in tabel 2 vermeld welke bedrag per diersoort is verleend als tegemoetkoming in de schade. Het gaat hierbij om de tegemoetkoming die per diersoort in 2009 is uitbetaald.

Toelichting op de cijfers:

Naast het totaal uitbetaalde bedrag van € 7.491.217 heeft ook Dienst Regelingen aan deelnemers aan de ganzenopvangregeling in het kader van PSAN een bedrag aan opbrengstenderving aan landbouwgewassen betaald. Wanneer het totaal door het Faunafonds uitgekeerde bedrag over 2009 wordt vergeleken met voorgaande jaren dan valt het volgende op.

Het bedrag dat als tegemoetkoming in de schade in het kader van de Regeling schadevergoeding Faunafonds is uitbetaald, bedraagt € 7.491.217. Wanneer dit bedrag wordt vergeleken met het aan tegemoetkomingen uitgekeerde bedrag in 2008, € 11.207.116, dan is er sprake van een forse afname van het uitbetaalde bedrag. Deze afname wordt vooral veroorzaakt door een terugval in de prijzen voor landbouwproducten. De prijzen voor met name granen en fruit lagen in 2009 weer op het niveau van 2007.

Opvallend is het bedrag aan tegemoetkomingen in schade veroorzaakt door overzomerende ganzen. Bij een ongeveer gelijk blijvend aantal verzoekschriften en daling van de prijzen voor landbouwproducten is het bedrag aan schade met € 189.505 gestegen. De belangrijkste verklaring voor deze stijging kan gevonden worden in het niet verlenen van een ontheffing door het

Tabel 1: aantallen ontvangen verzoekschriften voor een tegemoetkoming in de schade over de jaren 2004 tot en met 2009:

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Aantal verzoekschriften:	4589	4839	4259	4080	4845	5311

Tabel 2: verleende tegemoetkomingen Jachtfonds en Faunafonds in 2004 tot en met 2009

Diersoort:	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Haas	14.130	54.925	5.361	20.205	37.773	27.042
Konijn				279		
Fazant	16.396	12.807	11.258	14.333	8.586	11.763
Wilde eend	13.388	13.069	11.411	9.204	4.089	11.053
Houtduif	13.120		491		132	2.386
Patrijs					2.718	
Kolgans	1.108.911	1.378.620	793.120	907.615	2.267.768	1.094.709
Grauwe gans	1.041.553	1.353.286	1.081.357	1.344.536	2.246.282	1.594.771
Rietgans	63.052	78.157	50.733	29.619	88.345	57.651
Kl. rietgans	73.152	60.676	57.222	42.516	100.054	60.403
Brandgans	309.892	391.159	334.662	658.140	1.707.528	768.345
Rotgans	235.854	234.245	241.805	842.949	421.693	141.896
Canadagans	17.955	24.878	18.200	1.873	1.479	3.885
Overzomer.gans	168.417	391.636	18.887	3.638		
Overz. Kolgans			10.351	14.518	72.833	80.663
Overz. Grauwegans			409.831	536.124	1.055.586	1.279.060
Overz. Brandgans			10.835	19.886	106.893	65.537
Kleine zwaan	2.870	3.429	2.329	2.502	4.074	3.822
Wilde zwaan	9.058	3.439	3.518	2.026	4.496	3.537
Knobbelzwaan	99.689	106.618	74.348	69.891	93.116	65.414
Bergeend	4.626	6.212	438	710	948	984
Smient	645.354	611.914	553.586	624.992	768.144	523.002
Meerkoet	18.384	9.177	4.914	13.893	17.069	8.290
Waterhoen			541		1.324	1.733
Meesachtigen	112.602	85.063	229.357	189.192	1.572.370	508.398
Zanglijster			1.315	19.129	2.828	8.259
Merel			25.338	27.052	21.020	11.753
Vinkachtigen	8.434	5.504	19.213	63.919	119.171	9.510
Spechtachtigen				65.301	5.583	
Ov. zangvogels	99.544	215.831	318.919	231.010	138.604	6.080
Zwarte kraai	11.616	2.497	11.872	6.562	8.969	2.738
Roek	77.367	201.635 *)	72.638	39.271	80.258	66.257
Kauw	7.284	929	2.550		431	
Ekster	3.584	2.836	2.786	2.102	9.736	3.912
Spreeuw		3.775	3.687	5.897		795
Scholekster	544					3.166
Aalscholver						
Havik			944			
Holenduif	1.608	10.335	1.266	960	5.722	13.095
Zilvermeeuw			58	377	73	343
Ringmus	352					
Huismus	338	301		1.833	975	410
Vlaamse gaai	730	1.431	7.934	5.260	12.300	5.400
Kokmeeuw	4.605	3.411				1.762
Turkse tortel	190					
Edelhert	3.175	39.494	54.412	54.328	70.702	43.625
Damhert	9.195	10.171	8.038	21.882	36.311	71.076
Ree	8.883	20.317	12.504	7.910	538	20.566
Wild zwijn	17.729	9.469	13.262	49.119	46.239	124.342
Vos	1.650	925	8.516			
Das	13.680	70.915	61.381	71.243	59.252	101.119
Bever	523		2.135	174	139	61
Veldmuis		2.309.191	56.392	466		
Woelrat			715.239	19.951	4.965	33.190 ***)
Totaal:	€ 4.239.434	€ 7.728.277	€ 5.324.954	€ 6.042.387	€ 11.207.116 **)	€ 6.841.803 ****)

*) In dit bedrag zijn twee beslissingen opgenomen in gevallen waarbij het Faunafonds een tegemoetkoming heeft uitbetaald voor roekenschades welke onder de vigeur van de Jachtwet bij het Jachtfonds waren ingediend, maar waartegen bezwaar en beroep is ingesteld. In 2005 is in hoogste instantie door de Raad van State beslist en zijn de beroepen gegrond verklaard. Het bedrag dat met deze twee dossiers was gemoeid bedroeg (€ 21.354 en € 51.721) = € 73.075.

***) In de jaarrekening 2008 is een totaalbedrag vermeld van € 11.206.207. Het verschil van € 909 heeft betrekking op correctieboekingen in 2008.

****) Dit bedrag betreft twee beslissingen na bezwaar waarbij een (hogere) tegemoetkoming is betaald in schade veroorzaakt door woelratten aan fruitbomen in het jaar 2005.

*****) In de jaarrekening 2009 is een totaalbedrag vermeld van € 6.838.182. Het verschil van € 3.621 heeft betrekking op correctieboekingen in 2009. Het bedrag van € 6.841.803 is in 2009 betaald voor tegemoetkomingen in de schade. Daarnaast is € 649.414 betaald aan tegemoetkomingen in het kader van de opvang van overwinterende ganzen op de Waddeneilanden (Terschelling, Ameland en Schiermonnikoog). Deze opvangovereenkomsten, die door het Faunafonds worden uitgevoerd, kennen dezelfde systematiek als de PSAN overeenkomsten voor de ganzenopvang die in de rest van Nederland kunnen worden afgesloten. Het totaalbedrag aan in 2009 verleende tegemoetkomingen bedraagt derhalve € 7.491.217.

College van Gedeputeerde Staten in de provincie Noord-Holland om ter ondersteuning van verjaging overzomende ganzen met het geweer te doden. Hierdoor heeft het Faunafonds een belangrijk beoordelingscriterium, het tijdig aanvragen en adequaat gebruik van de ontheffing, alvorens een tegemoetkoming in schade wordt verleend, niet kunnen toepassen.

Wanneer de uitkeringen ten behoeve van de afzonderlijke diersoorten worden vergeleken met voorgaande jaren dan valt met name het volgende op.

De tegemoetkomingen in de schade door bejaagbare soorten ligt op het niveau van voorgaande jaren. Opmerkelijk is een schade door houtduiven. Dit bedrag wordt verklaard doordat in 2009 een tegemoetkoming is betaald in schade groentegewassen. In de betreffende periode was het in verband met winterse weersomstandigheden het niet mogelijk in het kader van beheer en schadebestrijding het geweer te gebruiken om schade door houtduiven te voorkomen.

Opvallend is de toename van de schade door reeën. Verwacht wordt dat hier sprake is van een incidentele situatie. De schade kan toegeschreven worden aan 2 verzoekschriften, waarbij reeën schade hebben aangericht in bloemgewassen. Beide ondernemers hadden voldoende en adequate maatregelen getroffen om schade zoveel mogelijk te voorkomen. Desondanks is er toch nog aanzienlijke schade opgetreden.

Verder mag de stijging van de tegemoetkomingen in de schade, die wilde zwijnen hebben toegebracht, niet onvermeld blijven. Het totaal in 2009 uitbetaalde bedrag voor tegemoetkoming in wilde zwijnen-schade bedraagt € 124.342. Dit is een forse stijging ten opzichte van 2008, waarin een bedrag van € 46.239 is betaald. De verklaring voor deze toename kan enerzijds worden gevonden in een toename van het aantal verzoekschriften voor een tegemoetkoming in deze vorm van schade en anderzijds in een stijging van de gemiddelde schade per melding. Ook de schadeomvang in grasland is gestegen. In enkele schadegevallen moesten aanzienlijke oppervlaktes grasland overgezaaid worden, omdat de bestaande grasmat onherstelbaar was beschadigd. Het aantal verzoekschriften is gestegen van 78 naar 112 stuks. De schade wordt vooral veroorzaakt in grasland en maïspcelen met respectievelijk 37 en 57 verzoek-

schriften. De gemiddelde schade is gestegen van € 771 per melding in 2008 naar € 1204 per melding in 2009. Dit gemiddelde wordt beïnvloed door één melding van wilde zwijnenschade in grasland, waarbij de schade op ruim € 20.000 is getaxeerd. Een grote oppervlakte grasland was door het wroeten van de wilde zwijnen vernield en moest opnieuw ingezaaid worden.

Schade door damherten laat ook bijna een verdubbeling zien. In 2009 is een bedrag van € 71.076 aan tegemoetkomingen betaald (2008: € 36.311). De toename van de schade wordt met name verklaard doordat het bestuur van het Faunafonds bij uitzondering heeft besloten om aan ondernemers in de provincies Noord- en Zuid-Holland een tegemoetkoming te betalen in schade aan bloembollen, waarbij de damherten afkomstig zijn uit terreinen van de Amsterdamse Waterleiding Duinen. Het beheer van de populatie damherten binnen het leefgebied van de Amsterdamse Waterleidingduinen als ook het ontbreken van een sluitend raster rondom het leefgebied resulteert in een toenemende druk van de damherten op de aangrenzende landbouwgronden. Een deel van het betaalde bedrag heeft betrekking op schade die in 2008 is ontstaan en getaxeerd maar in 2009 betaald.

Ook opvallend is de toename van de schade veroorzaakt door dassen. In 2009 zijn in totaal 162 verzoekschriften ontvangen, waarbij dassen schade hebben veroorzaakt aan landbouwgewassen (2008: 161). De gemiddelde schade is gestegen van € 376 naar € 552 per melding. Naast stijging van de gemiddelde schade, kan het verschil verklaard worden in een betaling die gedaan is na een uitspraak door de Raad van State, waarbij een (hoger) beroep door de ondernemer gegrond is verklaard.

3.1.3. Bezwaarschriften:

Het percentage van aanvragers dat tegen beslissingen van het Faunafonds een bezwaarschrift indient, is met ruim een procent gedaald. In 2008 is tegen 5,0% van alle besluiten bezwaar gemaakt en in 2009 was dat nog maar 3,7%.

De bezwaarschriften worden voorzien van een zienswijze van het secretariaat en voor advies doorgezonden naar de Afdeling Recht en Rechtsbescherming van de Dienst Regelingen. Deze organiseert de hoorzitting en

brengt advies uit aan het bestuur in de vorm van een concept-beslissing op bezwaar. In 2009 heeft de Afdeling Recht en Rechtsbescherming 298 (2008: 233) adviezen in de vorm van conceptbeslissingen op bezwaar aan het Faunafonds uitgebracht. In 15 gevallen is geadviseerd het bezwaar geheel en in 27 gevallen gedeeltelijk gegrond te verklaren. Daarnaast zijn 19 bezwaren niet-ontvankelijk verklaard en zijn 22 bezwaren ingetrokken. De overige adviezen concludeerden tot ongegrondverklaring van het bezwaar. De adviezen zijn allemaal overgenomen.

In 104 (2008: 101) gevallen is, na een aanvankelijke afwijzing van het verzoekschrift, door de aanvrager veelal aanvullende informatie verstrekt, waarna is besloten tot een herziening van het besluit. Dat kon, omdat op grond van die nieuwe informatie alsnog voldoende was aangetoond dat de aanvraag aan de voorwaarden voor het verlenen van een tegemoetkoming voldeed.

3.1.4. Beroepschriften:

In 2009 zijn door de verschillende rechtbanken 19 (2008: 30) uitspraken gedaan naar aanleiding van beroepen die zijn ingesteld tegen de beslissingen op bezwaar van het Faunafonds. Hiervan zijn 10 beroepen ongegrond en 7 beroepen gegrond verklaard. Twee beroepen zijn niet-ontvankelijk verklaard.

In 2009 is 8 maal (2008: 7) door een aanvrager wiens beroepschrift door de rechtbank ongegrond is verklaard, hoger beroep bij de Afdeling bestuursrecht-spraak van de Raad van State ingesteld. Daarvan zijn 7 hoger beroepen ongegrond en 1 gegrond verklaard. In 2009 heeft het Faunafonds 5 maal (2008: 4) hoger beroep ingesteld tegen een uitspraak van een rechtbank. De Afdeling verklaarde daarvan 3 hoger beroepen gegrond en 2 ongegrond.

3.1.5. Klachten

In het verslagjaar 2009 heeft de Klachtencommissie van het Faunafonds één klacht ontvangen. Het ging in dit geval om het uitblijven van een beslissing op bezwaar. Aangezien hiertegen rechtsmiddelen hebben opengestaan, was dit geen klacht in de zin van de Klachtenregeling van het Faunafonds en is deze klacht daarom niet-ontvankelijk verklaard. Een enkele keer zou een schriftelijke of een mondelinge uiting van een contact

als een klacht kunnen worden opgevat, maar een telefoontje van de klachtencoördinator of de secretaris bleek voldoende om onduidelijkheden op te lossen of toe te lichten. Ook bij het Ministerie van LNV zijn geen klachten over het Faunafonds geregistreerd.

In het verslagjaar uitgebrachte adviezen

3.2. Adviezen aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

In het verslagjaar zijn twee formele adviezen aan de Minister van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit aangeboden.

Op 16 november 2009 heeft het Faunafondsbestuur het Mastaanbodadvies 2009 aan de Minister van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit aangeboden. In dit advies beschrijft het bestuur het natuurlijke voedselaanbod van mast voor wilde zwijnen. In 2009 kan op basis van onderzoek door het IPC Groene Ruimte worden ingeschat dat ca. 6,3 miljoen kg mast beschikbaar zal komen. Daarmee kan 2009 worden gekenmerkt als een goed mastjaar. Toch heeft het bestuur gemeend de minister niet te moeten adviseren de 1:1 methode op met name de Veluwe toe te passen. Dat is in lijn met de standpunten van de minister van LNV en de Provincie Gelderland. Wel heeft het bestuur de minister geadviseerd in de vorm van een pilot jachthouders ervaring met de 1:1 methode op te laten doen, teneinde op het moment dat wel van deze jachtvorm gebruik moet worden gemaakt er personen zijn die weten hoe de methode werkt en succesvol moet worden uitgevoerd.

Op 21 januari 2010 heeft het bestuur van het Faunafonds het advies Overwinterende ganzen beleidskader aan de Minister van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit aangeboden. In dit advies gaat het bestuur in op de onderzoeksresultaten die zijn verkregen nadat gedurende een periode van drie jaar het ganzenopvangbeleid is gemonitord. Het bestuur is van oordeel dat in ieder geval de lopende contracten moeten worden uitgediend. Daarnaast zou aan de hand van pilots kunnen worden gezien of en zo ja waar aanpassingen in het opvangbeleid doorgevoerd zouden kunnen worden. De (formele) adviezen zijn te raadplegen op www.faanafonds.nl.

3.3. Adviezen aan de Colleges van Gedeputeerde Staten van de provincies

De provincie kan na verkregen wettelijk advies van het Faunafonds ontheffing verlenen op basis van een goedgekeurd faunabeheerplan, waarover het Faunafonds heeft geadviseerd. In het verslagjaar zijn acht nieuwe faunabeheerplannen voor advies voorgelegd.

Als het faunabeheerplan is goedgekeurd kunnen de faunabeheereenheden in het bezit worden gesteld van ontheffingen, waarbij het wordt toegestaan, ter ondersteuning van de verjaging, enkele van de schadeveroorzakende dieren van beschermde inheemse soorten te doden. Deze ontheffingen kunnen de faunabeheereenheden doormandateren naar individuele jachthouders. In 2009 is het aantal adviesaanvragen nagenoeg gelijk gebleven ten opzichte van 2008.

Hierna is in tabel 3 opgenomen het aantal verzoeken voor een ontheffing voor afschot ter ondersteuning van de verjaging van schadeveroorzakende dieren, die voor advisering aan het Faunafonds zijn voorgelegd.

Tabel 3: aantal verstrekte adviezen ontheffingen art. 68 FF-wet

Provincie	2005	2006	2007	2008	2009
Groningen	19	2	1	2	5
Friesland	22	4	2	3	5
Drenthe	57	1	3	4	3
Overijssel	6	1	1	9	6
Gelderland	16	5	1	6	9
Flevoland	14	5	5	7	10
Utrecht	20	17	5	13	9
Noord-Holland	14	22	19	15	17
Zuid-Holland	67	29	12	11	11
Zeeland	64	26	20	21	18
Noord-Brabant	83	106	29	21	17
Limburg	22	7	4	9	10
Totaal	404	225	102	121	120

In bijna alle provincies is het aantal wettelijke Faunafondsadvies-aanvragen gestabiliseerd. Nu kan veelal worden volstaan met een advies over een faunabeheerplan met de daarin beschreven ontheffingen of advies over aangevraagde ontheffingen naar aanleiding van het Faunabeheerplan. De diersoorten, waar verder advies over wordt gevraagd, zijn diersoorten die niet in een faunabeheerplan beschreven staan, zoals het konijn, of diersoorten die in een bepaalde combinatie gewas/diersoort niet in het faunabeheerplan wordt genoemd en waar geen ontheffing op voorhand voor is verleend. Het faunabeheerplan en de ontheffingen, die op basis van dit plan worden verleend, vormen nu een belangrijke pijler voor de uitvoering van het faunabeheer in ons land.

In december 2009 hebben alle provincies het Faunafonds verzocht hen te adviseren omtrent het voornemen tot het sluiten van de jacht en het opschorten van de verleende ontheffing voor aan verjaging ondersteunend afschot van schadeveroorzakende inheemse beschermde dieren. In alle gevallen werd het voornemen van de provincie tot het (tijdelijk) sluiten van de jacht en het (tijdelijk) opschorten van de ontheffingen in het advies ondersteund.

3.4. Onderzoek en voorlichting

Meerjarenprogramma Onderzoek 2009-2013

Het Faunafonds heeft het meerjarenprogramma onderzoek 2009-2013 opgesteld, waarmee het meerjarenprogramma 2006-2009 wordt vervolgd. De in het voorgaande meerjarenprogramma geformuleerde onderzoeksdoelstellingen zijn in de periode 2006-2009 in belangrijke mate aan de orde gekomen in verschillende onderzoeksprojecten. Daarnaast hebben zich ontwikkelingen voorgedaan op het gebied van schadeomvang, beleid en wetgeving alsook op maatschappelijk vlak. In het meerjarenprogramma 2009-2013 zijn de oude doelstellingen en resultaten geëvalueerd en is richting gegeven aan het door het Faunafonds te initiëren onderzoek voor de komende jaren.

De onderzoeksprioriteiten in het voorliggende meerjarenprogramma zijn bepaald aan de hand van de volgende drie punten:

1. De schadeomvang, welke groepen diersoorten veroorzaken de meeste schade?
2. De evaluatie van het vorige Meerjarenprogramma,

wat hebben we geleerd, wat is inmiddels voldoende bekend en waar is vervolgonderzoek aan de hand van de bij het bestuur en de maatschappelijke partners levende vragen nog wenselijk?

3. Relevante maatschappelijke ontwikkelingen, o.m. de nota dierenwelzijn, de exotenproblematiek en het lerend beheren in het faunabeheer.

Het Faunafonds wil met het meerjarenprogramma-onderzoek bijdragen aan het voorkomen en bestrijden van landbouwschade door beschermde inheemse diersoorten, door de volgende doelstellingen:

- a) Het toetsen van middelen en maatregelen en methoden voor grondgebruikers op hun effectiviteit en efficiëntie om schade te voorkomen of te beperken.
- b) Het toetsen van de effectiviteit en efficiëntie van alternatieve preventieve middelen en alternatief populatiebeheer, welke mogelijk als vervanging zouden kunnen dienen voor verjaging en populatiebeheer door middel van afschot.
- c) Het verbeteren en ondersteunen van efficiënte en doelgerichte uitvoering van de beheercyclus in faunabeheer, het zogenaamde lerend beheren, zoals benoemd in de Flora- en faunawet en beschreven in de faunabeheerplannen.
- d) Het uitvoeren van kwalitatief goed onderzoek, zodat betrouwbare uitkomsten worden gegenereerd, waardoor robuuste informatie verzameld wordt waarop gefundeerde beleidsbeslissingen mogelijk zijn.
- e) Gebruik te maken van een flexibel meerjarenprogramma, waarbij ruimte opengelaten wordt om nieuwe ontwikkelingen, in de zin van schadeomvang, schadegewassen en schadeveroorzakende diersoorten te kunnen onderzoeken.
- f) Het stimuleren en ondersteunen van de ontwikkeling van innovatieve middelen en maatregelen uit de praktijk, door mensen werkzaam in de landbouwsector of op het gebied van preventie van faunaschade.
- g) Indien op het Faunafonds beroep wordt gedaan voor cofinanciering en er dus sprake is van gedeelde belangen waardoor er ook een breder draagvlak bestaat voor het onderzoek, heeft dit de voorkeur van het Faunafonds.

Belangrijke schadeveroorzakende diersoorten waar in de periode 2009-2013 onderzoek naar zal worden geïnitieerd zijn:

1. Broedende en overzomerende ganzen, met name grauwe gans, brandgans en exoten;
2. Overwinterende ganzen, met name kolgans, grauwe gans en brandgans;
3. Zangvogels, met name mezen en kraaiachtigen;
4. Zoogdieren, ondermeer wilde zwijnen, vossen en bevers.

Naast onderzoek naar schadeveroorzakende soorten zal er aandacht zijn voor de volgende onderwerpen:

1. Ontwikkeling van innovatieve middelen voor schadepreventie en populatiebeheer uit de praktijk;
2. Rol van exoten in landbouwschade in Nederland;
3. Evaluatie van de faunabeheerplannen en het lerend beheren.

Evaluatie Beleidskader Faunabeheer

De Minister van LNV heeft eind 2003 bij de vaststelling van het beleid met betrekking tot de overwinterende kol- en grauwe ganzen en smienten bepaald dat een aantal vraagpunten die met dat beleid in relatie staan, nader moeten worden onderzocht. In dat kader is de Directie Kennis van LNV verzocht een monitoringsprogramma op te stellen en dat in samenwerking met Alterra en SOVON en enkele andere (particuliere) onderzoeksbureaus uit te voeren. Op verzoek van de Minister heeft het bestuur van het Faunafonds besloten voor de jaren 2006-2009 jaarlijks € 235.000 bij te dragen aan het onderzoek.

Het onderzoek loopt over drie groeiseizoenen (2005-2008) de eindrapportage van de evaluatie van het beleidskader faunabeheer is in 2009 gereed gekomen. Samenvattend worden de vier hoofdvragen van het onderzoek als volgt beantwoordt.

1. *Foerageren de ganzen en smienten hoofdzakelijk in de aangewezen foerageergebieden en beduidend minder daarbuiten en neemt daarbij het aandeel ganzen en smienten in de opvanggebieden toe als gevolg van het weer- en verjaagbeleid?*

Met het aanwijzen van de foerageergebieden wordt samen met de natuurgebieden ongeveer 60% van de ganzenpopulatie opgevangen in gebieden waar ze welkom zijn. In de foerageergebieden ca 33% en in de natuur- en N2000-gebieden daarbuiten ca 27%. In beginsel zijn de meeste gebieden daarom goed aangewezen. Er is echter nog steeds sprake van 40 % van

de ganzenpopulatie, die zich buiten deze gebieden ophouden. Het huidige weer- en verjaagbeleid heeft nog niet geleid tot verdergaande concentratie in de opvanggebieden. Ganzen en Smienten laten zich tot nu toe moeilijk verjagen naar de opvanggebieden. De ligging van een aantal opvanggebieden is bovendien niet optimaal. Het reduceren van de schade buiten de opvanggebieden is tot op heden niet gelukt. De doelstelling van het verder concentreren in de opvanggebieden wordt daarmee niet gehaald.

2. *Gaat het goed met de aantallen ganzen en smienten en hebben ze voldoende voedsel?*

De aantalontwikkeling van ganzen en smienten is met de invoering van het opvangbeleid niet essentieel veranderd. Er is nog sprake van een lichte toename van de aantallen, maar mogelijk een afvlakking van de groei. De betekenis van Nederland voor de duurzame instandhouding van de ganzen en smienten is niet verminderd. Met de huidige ontwikkeling in aantallen aan ganzen en smienten is er voor de komende 10 jaar voldoende capaciteit aan opvanggebied.

3. *Is de regeling voor de boeren werkbaar, met andere woorden; werkt de regeling in financieel opzicht en bedrijfsvoering naar tevredenheid?*

De beheerregelingen (pakketten) zoals die sinds 2005 voor opvang zijn ontwikkeld, zijn na aanpassingen bevredigend in te passen in de agrarische bedrijfsvoering en werken in financieel opzicht naar tevredenheid van de meeste boeren.

4. *Zijn de kosten voor LNV beheersbaar en op een acceptabel niveau?*

Hoewel de verwachting was dat de kosten voor de overheid hoger zouden uitvallen, vallen de kosten met ca. € 17 miljoen per jaar - ruim 2x zo hoog als voor de invoering van het opvangbeleid - tegen.

Een aantal oorzaken hiervan zijn:

- vaste vergoeding per hectare voor de opvangpakketten;
- meer gansdagen per seizoen, d.w.z. de ganzen verblijven langer in Nederland;
- tegemoetkomingen voor schade buiten de gebieden neemt niet af.

Naar aanleiding van het eindrapport Evaluatie opvang-

beleid overwinterende ganzen en smienten heeft het bestuur van het Faunafonds op 21 januari 2010 een advies uitgebracht aan de Minister van LNV. Hierin is aangegeven dat het bestuur zich op hoofdlijnen kan vinden in het evaluatierapport dat naar aanleiding van de onderzoeksresultaten is opgesteld, evenwel wil het bestuur in aanvulling daarop een aantal aandachtspunten belichten.

Een essentieel uitgangspunt van het beleidskader is, na invoering daarvan, wezenlijk gewijzigd. Dit betreft de aanwijzing van foerageergebieden door de provincies aan de hand van bij hen bekende gegevens omtrent slaap- en foerageerplaatsen van de ganzen. Dit heeft met name in de provincie Friesland, vanwege het ontbreken van draagvlak onder de agrariërs, geleid tot een begrenzing op vrijwillige deelname, waardoor zogenoemde witte vlekken en rafelranden zijn ontstaan. Voorts wordt aanbevolen de lopende opvangovereenkomsten voort te zetten, waarbij de voor de evaluatie gebruikte parameters blijven worden gemonitord ten behoeve van de eindevaluatie. De problematiek van de overzomerende en in veel gevallen jaarrond verblijvende ganzen kan niet los gezien worden van het beleid ten aanzien van overwinterende ganzen. Zie ook hfdst. 3.2.: Adviezen aan de Minister van LNV. Voor het volledige advies wordt verwezen naar www.faunafonds.nl.

Bijzondere leerstoel Faunabeheer aan Wageningen UR

Deze leerstoel is in 2007 door de KNJV aangeboden aan Wageningen Universiteit en houdt zich bezig met de ecologische, beheersmatige en financieel-economische aspecten van het faunabeheer. Prof. Ron Ydenberg, van de Simon Fraser University, Vancouver, bekleedt deze leerstoel voor vijf jaar. Het ministerie van LNV, het Faunafonds, Stichting De Eik en de Gegevensautoriteit (GaN) financieren de leerstoel.

AIO "Geese small-scale"

Het Faunafonds financiert ten behoeve van de bijzondere leerstoel Faunabeheer aan de Wageningen Universiteit een tijdelijke onderzoeker (AIO) voor vier jaar. Deze AIO zal de beheersmaatregelen voor ganzen in ruimte en tijd in relatie tot voedselkwaliteit, verjaging en predatie bestuderen met behulp van experimenten met brandganzen. Inmiddels zijn er twee wetenschappelijke artikelen gepubliceerd in vooraanstaande tijdschriften, te weten: Behaviour en Proceedings of the Royal Society B. R.H. J. M. Kurvers, B. Eijkelenkamp, K. van Oers, B. van

Lith, S.E. van Wieren, R.C. Ydenberg, H.H.T. Prins (2009) *Personality differences explain leadership in barnacle geese*. *Animal Behaviour* 78: 447–453. R.H.J.M. Kurvers, H.H.T. Prins, S.E. van Wieren, K. van Oers, B.A. Nolet & R.C. Ydenberg (2009). The effect of personality on social foraging: shy barnacle geese scrounge more. *Proceedings of the Royal Society B* 277(1681): 601–608. Andere artikelen zijn in voorbereiding.

Postdoc bijzondere leerstoel Faunabeheer

Het Faunafonds financiert eveneens de Postdoc positie (2009-2011) aan de bijzondere leerstoel Faunabeheer aan de Wageningen Universiteit. Hierbij zal een gepromoveerd onderzoeker voor twee jaar worden aangesteld om aantallen schadeveroorzakende soorten, zoals grote hoefdieren, wildsoorten en exoten, te monitoren.

De onderzoeksdoelstellingen zijn:

- A Het opstellen van drie nieuwe protocollen voor:
- I gebiedsdekkende tellingen door WBE's aanvullend op deeltellingen van SOVON;
 - II zoogdier tellingen (hoefdieren, vos);
 - III registratie afschotgegevens van WBE's.
- B Het ontwikkelen van methodes om de nauwkeurigheid en precisie van de tellingen vast te stellen en te integreren met GIS-methoden met gebruik van expertkennis en nieuwe statistische methoden.

Pilot verjaging van overwinterende ganzen door Border Collies

Het bestuur van het Faunafonds heeft besloten in de provincie Friesland in het winterseizoen 2009/2010, dat loopt van 1 oktober 2009 tot en met 30 april 2010, een pilot uit te voeren, waarbij wordt getracht ganzen van graslandpercelen te verjagen met behulp van Border Collies. Dit onderzoek dient om te kijken of Border Collies aanvullend op andere verjaagmiddelen kunnen worden ingezet. Als onderzoeksgebied zijn de ganzenfoerageergebieden de Kuststripe en de Sudwesthoek gekozen, alsmede de daarom heen liggende verjaaggebieden. In met name het ganzenfoerageergebied de Kuststripe is een aantal witte vlekken gelegen. Deze witte vlekken zijn (op verzoek van de grondgebruikers) niet aangewezen als ganzenfoerageergebied. De grondgebruikers zijn in de witte vlekken verplicht de ganzen te verjagen en kunnen daarbij hun jachthouders vragen enkele ganzen ter ondersteuning van de verjaging met het geweer te doden. Het schieten in de witte

gebieden veroorzaakt verstoring in de rest van het foerageergebied. Doel van de pilot is te onderzoeken of verjaging van ganzen met Border Collies mogelijk is. In het onderzoek zal eveneens worden gekeken of verjaging met Border Collies een alternatief kan zijn voor het aan verjaging ondersteunend afschot van ganzen in de periferie van de ganzenopvanggebieden Kuststripe en Sudwesthoek. Het bureau Oord Faunatechniek is opdracht verleend de pilot te monitoren en daarover een rapport aan het bestuur uit te brengen.

Er zijn twee verschillende typen potentiële verjaaggebieden te onderscheiden:

1. de witte vlekken binnen het aangewezen foerageergebied en;
2. de periferie, de verjaaggebieden direct grenzend aan het foerageergebied.

Onderzoeksvragen:

1. Is het mogelijk een bedrijf, in een gebied met een hoge ganzendruk (witte vlek), door verjaging met honden en zonder aan verjaging ondersteunend afschot, vrij te houden van overwinterende ganzen? Welke inspanningen moeten daarvoor worden geleverd en welke kosten brengen die inspanningen met zich mee? Wat is het effect op de schade op deze bedrijven?
2. Is het mogelijk om een aantal bedrijven, verspreid in een gebied met een wisselende ganzendruk, door verjaging met honden vrij te houden van ganzen? Tegen welke inspanning en kosten? Maakt het verschil of hierbij wel of geen ondersteunend afschot plaatsvindt? Wat is het effect op de schade op deze bedrijven in de verschillende situaties (verjaagmethoden en combinaties). Wat is het effect op het aantal geschoten ganzen in het gebied? Wat betekenen de resultaten op landelijke schaal en is verjaging met honden (lokaal/regionaal/landelijk) een alternatief voor afschot?

Pilotproject grauwe ganzen Texel

Op Texel speelt een problematiek van schade en schadepreventie door overzomerende ganzen. De terreinbeheerende organisaties op Texel hebben in samenspraak met de andere betrokken partijen onderzoek geïnitieerd naar de effecten van de ganzen op landbouw en natuurdoelstellingen, alsmede naar de effectiviteit van in de "Handreiking voor beleid ten aanzien van overzomerenden

de ganzen” beschreven aantalbeperkende maatregelen. Vorig jaar is een start gemaakt met de "pilot Texel", waarin de effecten van broedende ganzen op natuurdoelstellingen en op de landbouw, alsmede de methoden om nadelige effecten te beperken onderzocht worden. De pilot heeft een looptijd van drie jaar (2009-2011) en sluit nauw aan op het Beleidsondersteunende onderzoek naar overzomerende ganzen dat door LNV wordt gefinancierd (BO-02-013-005). Tevens sluit het aan bij het hieronder beschreven onderzoek van het Faunafonds naar "landbouwschade overzomerende ganzen".

Projectdoelstellingen 2009-2011:

1. Welke effecten hebben de aantalbeperkende maatregelen in 2008 gehad op de populatieomvang ganzen op Texel? Is de populatie aangevuld door aanwas en/of door toevoer van elders?
2. Hoe groot is de effectiviteit van de maatregelen die op Texel worden toegepast voor het terugdringen van de landbouwschade en schade aan natuurdoelstellingen daar?

In 2009 is een begin gemaakt met de analyse van de relatie tussen de ontwikkeling in de aantallen waargenomen ganzen in zomer en wintermaanden en de landbouwschade die in zomer en winter is getaxeerd bij agrariërs. Opvallend resultaat hiervan is dat, waar vooral overzomerende ganzen als probleem gezien worden, schade in de winterperiode veel hoger is dan schade in de zomerperiode.

Om de invloed op botanisch belangrijke graslanden te bepalen zijn op 10 locaties exclusies en gepaarde controleplots geplaatst. Hieruit kwam voor het eerste jaar (2009) naar voren dat ganzenbegrazing een negatief effect had op de vegetatiehoogte, maar op soortenrijkdom kon nog geen effect worden waargenomen.

Met de te verkrijgen resultaten ontstaat inzicht in de schade veroorzaakt door de op Texel broedende ganzen aan natuur en aan de landbouwgewassen. Tevens wordt inzicht verworven in het effect van de verschillende aantalsbeperkende maatregelen, zoals die in de "Handreiking voor beleid ten aanzien van overzomerende ganzen" worden onderscheiden.

Onderzoek landbouwschade overzomerende ganzen

In 2009 is een start gemaakt met het Beleidsondersteunende onderzoek naar overzomerende ganzen dat

door LNV wordt gefinancierd (BO-02-013-005), alsook het hierboven genoemde aanvullende onderzoek dat door het Faunafonds gefinancierd is.

Hierbij beoogt het Faunafonds inzicht te krijgen in de landbouwschade die door in Nederland broedende ganzen wordt veroorzaakt, waarbij de volgende onderzoeksvragen worden onderscheiden:

1. Welk deel van de landbouwschade in de winter wordt veroorzaakt door ganzen die in Nederland broeden? Ofwel, welk deel van de in Nederland overwinterende grauwe ganzen en brand ganzen is afkomstig uit Nederlandse broedpopulaties?
2. Wat is de ontwikkeling in landbouwschade veroorzaakt door grauwe ganzen in de periode 2000-2009 en welk deel hiervan wordt veroorzaakt door overzomerende grauwe ganzen?
3. Welke landbouwkundige en landschappelijke factoren bepalen de ruimtelijke en temporele variatie in landbouwschade en welke aanbevelingen kunnen worden gedaan ten aanzien van gewaskeuze en gebiedsinrichting om landbouwschade te voorkomen?

Voor het beantwoorden van de vraag is inzicht nodig in de actuele omvang en opbouw van de in Nederland overzomerende grauwe ganzen. In 2009 is daartoe een landelijke telling uitgevoerd. De populatie in Nederland overzomerende grauwe ganzen werd daarbij geschat op ongeveer 190.000 individuen. In 2005 werd de populatieomvang nog op 100.000 individuen geschat. De tellingen in 1998-2000 (Broedvogelatlas), de populatiegrootte in 2005 en de in 2009 tijdens dit project bepaalde populatiegrootte, vormen de basis voor de populatieontwikkeling van grauwe gans in de jaren 2000-2009. Daarnaast is in een tweetal gebieden in West-Nederland een 50-tal grauwe ganzen van halsbanden voorzien waarmee ze nu individueel herkenbaar zijn. Tezamen met de grauwe ganzen die in het kader van een aantal andere projecten zijn gevangen, zijn in 2009 in totaal bijna 1000 grauwe ganzen van halsbanden voorzien, vooral in het zuidwesten van het land.

De uitgevoerde landelijke telling en de van halsbanden voorziene exemplaren vormen de basis voor verdere berekeningen naar het aandeel van de overzomerende ganzen in de overwinterende populatie. Voorlopige analyses van de winterverblijfplaats van in Nederland

overzomerende grauwe ganzen suggereren dat de meeste (ca. 86%) van deze ganzen niet verder dan ca. 60 km van hun broedplaats overwinteren.

Omdat voor de beantwoording van deze vraag een relatief nieuwe techniek moest worden gebruikt (gansen met zenders uitrusten) fungeerde 2009 als pilot-jaar. Er zijn vijf ganzen in vier verschillende gebieden voorzien van een GPS-logger die met behulp van een tuigje op de rug van de gans werd bevestigd. Deze ganzen werden nauwkeurig gevolgd en het habitatgebruik in het foerageergebied werd in kaart gebracht.

Met de te verkrijgen resultaten ontstaan er voor het Faunafonds na voltooiing van het project betere mogelijkheden om wetenschappelijk onderbouwd de door ganzen veroorzaakte gewasschade te duiden en zo effectief mogelijk te beheersen. Met name de inzichten in de aantallen ganzen die zowel in zomer als winter in Nederland verblijven als inzicht in de factoren die de verschillen in schade in ruimte en tijd bepalen maken dit mogelijk.

Demonstratiedag preventie wildschade - innovatieve middelen

Op tal van terreinen wordt gewerkt aan preventie van wildschade binnen de kaders van de wettelijke mogelijkheden. Het Faunafonds en de provincies proberen door tal van maatregelen de wildschade te beperken. Daarnaast laat het Faunafonds samen met de primaire sector onderzoek uitvoeren naar de preventie van wildschade door directe gewasbehandeling. Ook bieden tal van toeleveringsbedrijven allerlei mechanische en akoestische afweermiddelen tegen wildschade aan.

Zowel op het gebied van regelgeving, als onderzoek en aanbod van afweermiddelen zijn er de laatste jaren sterke veranderingen geweest. Verder zijn er bij de betrokken partijen grote hiaten in de bestaande kennis en mogelijkheden voor wildschade preventie en directe afweer. Om deze reden heeft het Faunafonds samen met PPO in maart 2009 een landelijke demonstratiedag georganiseerd, de "Demodag Preventie Wildschade". Tijdens deze dag stond de kennisuitwisseling rond de faunaschadeproblematiek bij de primaire sector, de toeleveringsbedrijven en bij de overheidsinstanties centraal.

Het PPO kwam met dit voorstel omdat er veel bedrijven zijn die zich bezig houden met preventie tegen fauna-

schade, maar er weinig uitwisseling van beschikbare kennis plaatsvindt. Tijdens de demodag is een markt georganiseerd waar bedrijven hun middelen konden presenteren. Verschillende plaagdierbestrijdingsbedrijven en bedrijven met innovatieve preventieve middelen hebben hun producten en diensten gepresenteerd. Uit de discussies met grondgebruikers is een aantal ideeën en aanbevelingen naar voren gekomen op het gebied van preventieve middelen, populatiebeheer en procedures. Voor een eventueel vervolg van de landelijke contact- en demodag in 2010, wordt de mogelijkheid onderzocht de terreinbeherende organisaties er bij te betrekken. Voorts is aan een aantal maatschappelijke organisaties (PPO, DLV en de productschappen) gevraagd op basis van de landelijke themadag regionaal themabijeenkomsten te organiseren. De eerste regionale bijeenkomst is inmiddels gehouden. DLV heeft mede aan de hand van de landelijke themadag een brochure uitgebracht waarin grondgebruikers op de verschillende vormen van faunaschade worden gewezen alsmede op de mogelijkheden die er bestaan om zich tegen de optredende schade te weren.

Voorlopige onderzoeksresultaten naar de effectiviteit van het vossenbeheer op de Sallandse heuvelrug.

Op de Sallandse heuvelrug bevindt zich de laatste nog oorspronkelijke korhoenderpopulatie van Nederland. Naast biotoopbeheer richten beheermaatregelen zich op vermindering van de predatiedruk door met name vossen. De terreinbeherende organisaties, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten, wensen het vossenbeheer zodanig uit te voeren dat dit effectief is en niet uitgebreider dan noodzakelijk is voor de bescherming van de korhoenders. De afgelopen jaren is gebleken dat het vossenbeheer onvoldoende effectief was. In een poging dit te verbeteren hebben Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten in januari 2009 een coördinator predatiebestrijding aangesteld. De coördinator zorgt voor een effectieve bestrijding van vossen in de meest kwetsbare periode van het korhoen. Gebaseerd op de eerder verkregen onderzoeksresultaten, onder meer van het hamsterproject in Zuid Limburg, is onderzoek geïnitieerd naar de effectiviteit van de vossenbestrijding op de Sallandse heuvelrug.

De vraagstellingen voor dit evaluerend onderzoek waren:

1. Neemt de activiteit van vossen op de heide af als gevolg van de bestrijding?

2. Leidt afschot van vossen op de heide tot verschuivingen bij buurvossen richting heide?
3. Welke en hoeveel vossen worden er geschoten, hoeveel worpen worden daarmee voorkómen en hoe effectief is daarmee de bestrijding?

De onderzoeksresultaten van het eerste jaar zijn als volgt:

- De vossenactiviteit op de heide is duidelijk vermindert in de loop van de bestrijdingsperiode. Over de statistische betrouwbaarheid van de gegevens valt na één jaar onderzoek nog niets te zeggen. In hoeverre de beide telperioden, februari en juni, rechtstreeks met elkaar vergeleken kunnen worden is nog onduidelijk.
- Het onderzoek met de GPS-zenders stuitte op technische problemen die in 2010 verholpen moeten worden.
- De activiteitsgebieden van de drie gevolgde vossen bleken in de loop van het voorjaar stabiel te blijven: er traden in elk geval geen verschuivingen op richting de heide waar de korhoenders verblijven. Het omringende agrarische gebied was voor de twee gevolgde vrouwtjes veel belangrijker dan verwacht. In hoeverre dit komt door de bestrijding van vossen aldaar, zodat daar ruimte ontstaat, is (nog) onduidelijk en moet blijken uit het onderzoek in 2010.
- Het bestrijden van vossen leek in 2009 succesvoller dan in voorgaande jaren, maar was nog niet optimaal. Er waren in juni nog enkele volwassen vossen actief op de heide en er verschenen nog enkele worpen met jongen op de heide.
- De resultaten van het post-mortem onderzoek van de geschoten vossen, waarbij alle in de ruime omgeving van het bestrijdingsgebied geschoten vossen onderzocht worden op geslacht, leeftijd, voortplanting en maaginhoud, zijn nog niet in de rapportage verwerkt. Aan de hand daarvan kan een indicatie worden verkregen van: de hoeveelheid worpen die voorkómen zijn; de leeftijdsopbouw (bij effectieve bestrijding zouden er vooral eerstejaars vossen geschoten moeten worden) en welk aandeel van de populatie is verwijderd.

Het onderzoek van Bureau Mulder Natuurlijk wordt in 2010 door het Faunafonds gecontinueerd, samen met de vossenbestrijding van Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten.

Waarnemingen en monitoring van individueel gemerkte ganzen

Nederland heeft een grote verantwoordelijkheid, wanneer het gaat om de grote aantallen in ons land overwinterende ganzen. De populaties van een aantal ganzensoorten zijn de afgelopen decennia sterk in aantal toegenomen. De landbouwschade door ganzen is de laatste jaren sterk toegenomen, waarmee ganzen de belangrijkste veroorzaker van gewasschade zijn. Deze schadetoename is aanleiding voor schadebestrijding en populatiebeheer, d.w.z. ingrijpen in de overleving, de reproductie of het leefgebied van een bepaalde soort door overheid, terreinbeheerders en FBE's. Een belangrijke randvoorwaarde is daarbij echter, het duurzaam voortbestaan van de ganzenpopulaties en de betekenis van Nederland als overwinteringsgebied.

Voor een verantwoord en effectief beheer van de in Nederland overwinterende ganzenpopulaties is een nauwkeurige monitoring van demografische parameters vereist. Met behulp van basisgegevens over aantallen, broedsucces, overleving en dispersie kan de noodzaak van populatiebeheer en de keuze voor vormen van ingrepen in populaties worden onderbouwd en is het mogelijk de efficiëntie van de ingrepen in te schatten en voorspellingen te doen over de ontwikkelingen. De monitoring stelt ons tevens in staat de gevolgen van geïmplementeerd beleid te meten en zonodig de gehanteerde modellen bij te stellen en te verbeteren. Zo'n vorm van adaptief beheer stelt ons in staat om de kennislacunes en de onzekerheid langzaam aan weg te nemen en te komen tot een optimaal en breed gedragen beleid ten aanzien van ganzenpopulaties.

Monitoring van aantallen en verspreiding is momenteel goed geregeld. Monitoring van de andere demografische parameters is mogelijk aan de hand van het volgen van grote aantallen individueel gemerkte vogels. Hiertoe worden jaarlijks duizenden ganzen gevangen en geringd en hun gegevens in een database ingevoerd. Waarnemingen van de individueel gemerkte vogels (bijv. halsbandringen) kunnen door de waarnemers/vogelaars zelf ingevoerd worden www.geese.org. De database bevat op dit moment één miljoen waarnemingen van gekleurde exemplaren van acht ganzensoorten en verenigt alle belangrijke kleuringprojecten aan ganzen in West Europa in zich.

Het Vogeltrekstation gaat Geese.org beheren samen met Alterra en SOVON. Naast het Faunafonds, hebben de GaN en enkele andere nationale en internationale organisaties de toezegging gedaan dit project de komende jaren te financieren dan wel te ondersteunen.

Analyse van risicofactoren voor schade door zangvogels aan rijpend fruit

Naar aanleiding van de laatste jaren sterk toegenomen schade aan fruit door zangvogels heeft het Faunafonds onderzoek door SOVON laten uitvoeren. Dit onderzoek richtte zich op de achterliggende factoren, die van invloed zijn op de door zangvogels veroorzaakte fruitschade. In de analyse kwamen drie onderzoeksvragen aanbod:

1. Wat voor risicofactoren zijn van invloed op de schade door zangvogels aan rijpend fruit?
2. Hoe ziet een experiment eruit, waarin verschillende mitigerende maatregelen zullen worden getoetst?
3. Treedt er in omringende landen vergelijkbare schade aan rijpend fruit op die door zangvogels is veroorzaakt?

Uit dit onderzoek kwam naar voren dat schade voornamelijk ontstond aan zoete zachte perensoorten; de schade met name optrad bij eindrijen en hoofdzakelijk veroorzaakt werd door koolmees en pimpelmees en in mindere mate door kraaiachtigen. Daarnaast bleek de aanwezigheid van windsingels, bos en bebouwd gebied van invloed te zijn op de schadeomvang.

Met betrekking tot de aanwezigheid van schade in het buitenland is geconcludeerd dat schade aan rijpende peren en appels door vogels met zekerheid is vastgesteld in de ons omringende landen en in Zuid-Europa. De omvang van het probleem verschilt tussen landen, locaties en jaren. Er lijken twee groepen vogels uit te springen als veroorzakers van schade: mezen en kraaiachtigen.

Pilot Firefly bird diverter ter voorkoming van schade aan rijpend fruit door zangvogels

De Firefly bakenkaart is de laatste ontwikkeling in de technologie van de afweermiddelen en maakt gebruik van reflectie van daglicht en UV licht en beweging.

Gezien de omvang van de schade en de toename van de schade aan met name zoete fruitsoorten is het afgelopen oogstseizoen besloten tot het testen van de bruikbaarheid van een nieuw preventief middel, de

FireFly bird diverter of wel de FireFly bakenkaart. De werking van de FireFly bakenkaart is in een pilot getoetst. Op vijf bedrijven zijn experimenten uitgezet, waarbij de schade tussen de plots met de FireFly bakenkaart zijn vergeleken met plots zonder bakenkaart.

Uit de pilot met de FireFly bakenkaart zijn de volgende resultaten naar voren gekomen:

- op 4 van de 5 bedrijven zorgde FireFly voor een schadevermindering;
- schade kan ontstaan zijn door mezen, waarna wesp de schade vergrooten, of vice versa;
- aangetoond is dat koolmezen de peren aanpikken;
- er is geen verschil in aantallen kool-/pimpelmezen als gevolg FireFly, wel bij andere zangvogels. Dit is niet in overeenstemming met het voorgaande, wat betekent dat de tellingen waarschijnlijk weinig betrouwbaar zijn.

De pilot lijkt uit te wijzen dat de fruitschade beperkt wordt door de inzet van de FireFly bakenkaart. Het is echter nog te vroeg, om de maatregel breed aan te bevelen richting telers. Om de schadebeperking te kwantificeren is opschaling van de toets nodig. Dit zal in 2010 geschieden.

Evaluatie raster De Deelen, Axelse Kreek, Hoogwaterzone de Wieden

De grauwe gans heeft als broedvogel in Nederland sinds de jaren '60 van vorige eeuw een sterke groei doorgemaakt, tot momenteel zo'n 35.000 broedparen. Deze ontwikkeling kan worden beschouwd als een succes voor natuurbescherming, maar de ontwikkeling heeft ook een keerzijde vanwege de schade aan landbouwgewassen. Als alternatief of als aanvulling op de huidige maatregelen zoals verjaging, eieren schudden en afschot, zou het inrasteren van broedpopulaties kunnen dienen. Hiertoe zijn in een aantal gebieden in Nederland, De Deelen, Axelse Kreek en De Wieden, onderzoeken opgezet. In deze pilots is onderzocht in hoeverre het onbereikbaar maken van het uit agrarisch grasland bestaande opgroeihabitat een probaat middel is om de broedpopulatie in toom te houden en om daardoor de gewasschade in de zomer te beperken. Het doel van de rasterplaatsing is tweeledig, ten eerste wordt door de fysieke scheiding beoogd dat de gewasschade in de zomer rondom het natuurgebied vermindert. Ten tweede werd getracht de reproductie te ver-

26 minderen, aangezien de beschikbaarheid en de kwaliteit van het gras voor jonge ganzen af zou nemen.

De resultaten van de pilots laten zien dat de jongenoverleving verminderd is en dat het terreingebruik van de broedvogels sterk beïnvloed is. De aanwezigheid van grauwe ganzenfamilies op agrarische gronden werd voorkomen daar waar rasters stonden en ook is op die plaatsen de gewasschade door broedvogels verminderd. Wel bleek uit de proeven dat, daar waar geen raster stond, hogere aantallen familiegroepen aanwezig waren. Daarnaast zijn er aanwijzingen dat families uit het gebied weggetrokken zijn naar andere aangrenzende natuurgebieden. Vooral nog vertaalt het lagere broedsucces zich niet in lagere schadecijfers. Dit moet naar verwachting worden toegeschreven aan een toename van het aantal ongepaarde dieren.

In het kader van de voorlichting door het Faunafonds kunnen de volgende zaken vermeld worden.

Nieuwe Handreiking Faunaschade

In juli 2002 heeft het bestuur ter voorlichting van grondgebruikers het Handboek Faunaschade uitgebracht en is de inhoud van het handboek tegelijkertijd ook gepubliceerd op de website van het Faunafonds. Het handboek is inmiddels uitgegroeid tot het document over de methoden voor het voorkomen en beperken van schade door in het wild levende dieren. Na zeven jaar was het handboek aan herziening toe. Bovendien was de oplage van 10.000 exemplaren inmiddels geheel verspreid.

Een andere reden voor herziening is terug te leiden naar het gegeven dat de rechterlijke macht in toenemende mate gebruik maakt van het handboek. Dit heeft in het verleden tot ongewenste situaties geleid, waarbij de rechtbank van oordeel was dat, indien een bepaalde combinatie diersoort/beschadigd gewas niet in het handboek was vermeld, een agrarisch ondernemer niet had kunnen weten dat deze diersoort schade kon toebrengen aan dat specifieke gewas. Deze ontwikkeling in de rechtspraak gaat naar de mening van het bestuur geheel voorbij aan de eigen verantwoordelijkheid van de ondernemer. Immers de grondgebruiker is als eerste verantwoordelijk voor zijn gewassen en voor het voorkomen en beperken van schade daaraan. In de nieuwe handreiking is uitdrukkelijk vermeld dat de handreiking

uitsluitend is bedoeld als voorlichtingsmiddel voor grondgebruikers. Ook zal de verwijzing naar het handboek uit de beleidsregels worden geschrapt, aangezien door deze verwijzing het handboek als onderdeel van de beleidsregels aangemerkt werd. De nieuwe Handreiking Faunaschade is in oktober 2009 wederom met een oplage van 10.000 stuks verschenen en naar de verschillende doelgroepen gedistribueerd. Met deze Handreiking heeft het bestuur invulling gegeven aan de ambitie uit het Communicatieplan om het Faunafonds te profileren op het gebied van voorlichting.

Website Faunafonds

Sinds de start van het Faunafonds heeft het Faunafonds een eigen website, te bereiken via www.faunafonds.nl. De oorspronkelijke website was in 2002 gebouwd en sindsdien heeft de site een steeds belangrijker plaats in de voorlichtingsactiviteiten van het Faunafonds gekregen. Omdat ook de ontwikkelingen op het gebied van websitebeheer niet hebben stilgestaan was dat voor het Faunafonds aanleiding om eind 2008 een nieuwe website te laten bouwen. Deze is 2 december 2008 online gegaan. Bij de opbouw van de site is getracht een toegankelijk, overzichtelijk en volledig beeld te schetsen van de werkzaamheden van het Faunafonds.

De website van het Faunafonds wordt zoals uit onderstaande tabel blijkt goed bezocht. In 2009 is de website 22.520 keer bezocht, waarbij in totaal 85.595 pagina's zijn bekeken (gemiddeld 3,8 pagina's per bezoek).

De pagina, waarvan het verzoekschrift tegemoetkoming faunaschade is te downloaden, is met afstand het meest bekeken. Via verschillende ingangen op de site is die pagina 10.944 keer bekeken. Verder is in oktober een sterke piek waargenomen in de bezoekersaantallen. Op 7 oktober zijn 458 bezoekers op de site geweest. Dit aantal werd veroorzaakt door het persbericht over de nieuwe Handreiking Faunaschade dat op die dag is uitgebracht en op de site is geplaatst.

Het merendeel van de bezoekers (49,61%) kwam via zoekmachines op de website terecht, 38,41% via direct verkeer en 11,99% via verwijzende websites.

Communicatieplan

Om de komende jaren meer en doelmatiger aandacht te besteden aan contacten met de pers is in 2009 in samenwerking met Bureau De Heer een communicatieplan en communicatiestrategie ontwikkeld.

Op basis van interviews met stakeholders en besprekingen in de klankbordgroep komt naar voren dat het gewaardeerd wordt dat het Faunafonds een communicatieplan laat ontwikkelen. Hiermee toont het Faunafonds aan dat zij op een transparante wijze naar buiten toe wil optreden en dat de meningen van andere partijen belangrijk worden gevonden.

Verbeterpunten worden voornamelijk aangedragen op het gebied van profilering. Het Faunafonds is nu bij menigeen nog bekend als een instelling, die alleen bij schade door beschermde inheemse diersoorten een tegemoetkoming uitkeert. Veel minder bekend zijn de andere taken van het Faunafonds: advies, onderzoek en voorlichting. Gestreefd zal worden naar een bredere bekendheid met de taken van het Faunafonds. Hierdoor zal het Faunafonds in de beeldvorming meer als een onafhankelijke en breed georiënteerde organisatie worden gezien, die actief is in het hele spectrum van schadepreventie en het beheer van de Nederlandse fauna. Teneinde dit streven inhoud te geven zal in 2010 een

brochure worden uitgebracht waarin de onderzoekstaak van het Faunafonds wordt toegelicht en waarin verschillende onderzoeken en onderzoeksresultaten zullen worden belicht.

De consultants van het Faunafonds spelen een belangrijke rol in de communicatie. Het werk van de consultants dient daarom verder ondersteund en begeleid te worden. Dit wordt onder meer bewerkstelligd door bij de consultants te benadrukken welke essentiële rol zij vervullen en de standaardpresentatie, die bij voorlichtingsavonden wordt gebruikt, te herzien.

Presentaties over het Faunafonds door bestuur en medewerkers

De voorzitter en de secretaris hebben op 17 juli 2009 in Herkenbosch een presentatie gehouden voor de Statencommissie voor het Fysieke Domein van de Provincie Limburg. De Statencommissie organiseerde deze bijeenkomst om zich te laten informeren over de resultaten van de uitvoering van het Faunabeheerplan Limburg. Centraal tijdens die dag stond de evaluatie van het faunabeheerplan. De voorzitter en de secretaris hebben het Toetsingskader Faunabeheerplannen, dat door het bestuur is vastgesteld, toegelicht. Deze bijeenkomst werd door ca. 50 personen bijgewoond.

Tabel 4: bezoekersaantallen website Faunafonds 2009

Maand	Bezoeken	Gem. bezoeken per dag	Max. bezoeken per dag	Gem. pagina's per bezoek	Gem. tijd op site
januari	1.791	57,77	90	4,08	00:02:58
februari	1.839	65,68	93	4,40	00:03:11
maart	2.066	66,56	101	4,00	00:04:21
april	1.704	56,80	81	3,52	00:02:38
mei	1.899	61,26	102	3,50	00:02:34
juni	1.579	52,63	72	3,52	00:02:44
juli	1.897	61,19	86	3,50	00:02:36
augustus	1.896	61,16	92	3,97	00:03:06
september	1.749	58,30	82	3,71	00:02:48
oktober	2.916	94,06	458	3,88	00:03:00
november	1.867	62,23	84	3,69	00:03:02
december	1.381	44,55	65	3,68	00:02:42
Totalen 2009	22.520	61,70		3,80	00:02:51

De secretaris heeft op 3 april 2009 een inleiding gehouden tijdens de workshop getiteld: Wolven in Nederland, die werd georganiseerd door de Stichting Ark en Free Nature. In zijn inleiding heeft de secretaris de taken van het Faunafonds toegelicht en uiteengezet hoe de procedure bij het Faunafonds is wanneer een agrarisch ondernemer wordt geconfronteerd met schade door beschermde inheemse dieren. Aan de workshop werd door ca. 60 personen deelgenomen.

Regelmatig verzorgen de consultants inleidingen voor afdelingen van landbouworganisaties, wildbeheereenheden en overige belangstellenden. In het verslagjaar zijn op deze wijze 22 presentaties verzorgd, waarbij in totaal ruim 1000 personen aanwezig zijn geweest. Het merendeel van de presentaties zijn verzorgd voor agrariërs en jagers. Een enkele keer is een presentatie gegeven voor leden van een Agrarische Natuurvereniging en voor leden van een agrarische studieclub. De onderwerpen van de presentaties varieerden van een algemene inleiding over de werkzaamheden van het Faunafonds en de voorwaarden waaronder een tegemoetkoming kan worden verkregen tot de specifieke problemen die ganzen en grote hoefdieren veroorzaken aan landbouwgewassen.

Perscontacten

In het verslagjaar heeft het Faunafonds regelmatig de pers gehaald. Het meest in het oog springende was de aandacht voor het pilot project voor verjaging van overwinterende ganzen met Border Collies in zuid-west Friesland. Nadat het Faunafonds over deze pilot in oktober 2009 een persbericht had uitgebracht, hebben zowel de televisie-, radio-, als schrijvende pers hieraan op grote schaal aandacht besteed. De secretaris heeft interviews gegeven aan: NOVA, het Jeugdjournaal, RTL-nieuws, SBS6-Hart van Holland, Omrôp Frylan, Vroege Vogels, de Volkskrant, Trouw en de Leeuwarder Courant. Via het ANP zijn verschillende artikelen en foto's verschenen in regionale kranten. Verder zijn er door het verslagjaar heen verschillende korte en langere artikelen over de taken van het Faunafonds alsmede over de tegemoetkomingen verschenen in landelijke en regionale kranten en in de vakliteratuur voor agrariërs en jagers. Vermeldenswaard is tenslotte nog de bijdrage, die het Faunafonds heeft geleverd aan het themanummer van de Levende Natuur over ganzen door het artikel "Toenemende aantallen ganzen, toenemende kosten?"

te schrijven. Het themanummer is januari 2010 verschenen. Hiermee wordt invulling gegeven aan de ambitie uit het Communicatieplan om het Faunafonds meer te presenteren op het gebied van onderzoek naar preventieve middelen.

Overige representatieve verplichtingen

De secretaris heeft op 8 en 12 januari 2009 de nieuwjaarsbijeenkomsten van respectievelijk de Minister van LNV en van Dierenbescherming bijgewoond. De voorzitter en de secretaris hebben op 22 april 2009 het Voorjaarsforum van Natuurmonumenten te Amsterdam bijgewoond. Het forum stond in het teken van de Ecologische Hoofdstructuur. Met de ondertitel Natuur in Beweging gaven een aantal inleiders hun visie op de toekomst van de Ecologische Hoofdstructuur.

Op 29 mei 2009 is de secretaris aanwezig geweest bij de 35 jarige jubileumviering van het Nederlands Jachtmuseum te Doorwerth.

Op 25 juni 2009 heeft de secretaris op uitnodiging van Staatsbosbeheer de uitvoering van de opera King Arthur door het operagezelschap Xynix bijgewoond op Fort Rijnauwen te Utrecht.

Ook was de secretaris op uitnodiging van de KNJV aanwezig op het Nationale Wilddiner 2009 dat op 26 oktober 2009 door Koninklijke Horeca Nederland, de KNJV en de Nederlandse Bond van Poeliers en Wildhandelaars in samenwerking met Hotel Gastronomique De Echoput te Hoog Soeren werd georganiseerd.

Tenslotte was de secretaris op 30 oktober 2009 op uitnodiging van de Minister van LNV aanwezig tijdens de Relatiedag LNV. Deze dag die in het teken stond van de vraag "Wat eten we in 2025?" werd zeer goed bezocht en kon het netwerk aanzienlijk worden uitgebreid.

3.5. Overige taken van het Faunafonds.

De Minister van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit heeft het bestuur van het Faunafonds gevraagd, afgeleid van de wettelijke taken, een aantal andere taken permanent op zich te nemen. Dit betreft in hoofdzaak taken die in het verleden door het Jachtfonds werden uitgevoerd en die betrekking hebben op de volgende onderwerpen: onderhoud rasters, gedoogovereenkomsten dassen, gedoogovereenkomsten edelherten en preventieve maatregelen rotganzen Texel. Na de inwerkingtreding van de Flora- en faunawet heeft het Faunafonds stilzwijgend deze taak overgenomen. In

2005 heeft de Minister het Faunafonds formeel verzocht deze taken over te nemen.

Onderhoud rasters

Ter voorkoming en beperking van schade door edelherten en wilde zwijnen is in de tijd van het Jachtfonds ca. 200 km afrastering aangebracht op de Veluwe. Deze rasters, die veelal op particuliere gronden staan, werden door het Jachtfonds onderhouden. Na 1 april 2002 is het onderhoud van de rasters door het Faunafonds overgenomen. Jaarlijks vindt een inspectie van alle rasters plaats en wordt bezien welk deel van het raster moet worden vervangen. Inspectie en onderhoud vindt plaats door firma Arfman te Holten. Wordt in de loop van het jaar schade aan een raster gemeld, dan wordt Arfman verzocht de reparatie daarvan zo spoedig mogelijk ter hand te nemen. Op plaatsen waar geen raster kan worden geplaatst, bij wegovergangen bijvoorbeeld, zijn betonnen roosters aangebracht. In 2009 zijn enkele bijzondere rasterprojecten gerealiseerd. Door het bestuur van het Faunafonds is een bedrag van € 29.711,35 beschikbaar gesteld voor vervanging en optimalisatie van de wilde zwijnenkerende rasters in het Nationaal Park De Meinweg in de provincie Limburg. Verder zijn in de provincie Gelderland in verband met een toenemende druk van edelherten twee landbouwenclaves van een raster voorzien. Het betreft een perceel van ruim 11 hectare bestemd voor maïsteelt en een perceel van aaneengesloten 50 ha bestemd voor diverse akkerbouwgewassen. De totale investering voor deze beide landbouwenclaves bedroeg € 95.000,-

Dassenovereenkomsten

Het Faunafonds heeft met ingang van 2006 opnieuw overeenkomsten voor de periode van vijf jaar afgesloten met grondgebruikers die een dassenburcht of één of meer dassenpijpen op hun gronden hebben. In de loop van het verslagjaar is een fors aantal aanvragen voor het afsluiten van een dassenovereenkomst ontvangen. In totaal is in 2009 met 550 grondgebruikers een dassenovereenkomst afgesloten.

Edelhertenovereenkomsten

Het Faunafonds heeft in 2006 met 27 ondernemers op de Veluwe overeenkomsten afgesloten voor het medegebruik van landbouwpercelen door edelherten. De landbouwpercelen zijn voorzien van een wilde zwijnenkerend raster wat geen belemmering vormt voor edel-

herten. Voor de schade, die edelherten aan de gewassen veroorzaakten is met deze ondernemers een overeenkomst gesloten. In de overeenkomst zijn afspraken gemaakt over het toelaten van de edelherten op de gewassen en de wijze waarop de schade door de edelherten zal worden gecompenseerd.

Taxaties van de overeenkomsten die in het kader van de opvang van overwinterende ganzen worden verricht

Met de directie Natuur Landschap en Platteland en de Dienst Regelingen van het Ministerie van LNV is afgesproken dat het Faunafonds opdracht verleent de schade door overwinterende ganzen en smienten in de aangewezen ganzenfoeragegebieden op percelen waarvoor grondgebruikers een opvangovereenkomst voor het opvangen van overwinterende ganzen en smienten (PSAN) laat vaststellen. De kosten daarvan worden aanvankelijk door het Faunafonds voorgeschoten en achteraf gedeclareerd bij de Dienst Regelingen.

4 Bedrijfsvoering

4.1. Secretariaat

Het secretariaat kijkt met een tevreden gevoel terug op het jaar 2009. Een jaar waarin:

- 5311 verzoekschriften werden ontvangen (2008: 4845). Hiervan kwamen 3924 verzoeken tot een uitbetaling (2008: 4148) minder dan vorig jaar.
- Voor wat betreft de ganzenopvangovereenkomsten op de Waddeneilanden geldt het volgende beeld. In 2009 zijn hiervoor 130 afgesloten (2008: 139).
- Ook kon de doorlooptijd van de afhandeling van verzoekschriften voor een tegemoetkoming in de schade binnen de administratie verder worden vermindert. De totale doorlooptijd, de periode tussen ontvangst van het taxatierapport en het moment van betalen van de tegemoetkoming is van 54 dagen in 2008 teruggebracht naar 41 dagen in 2009. Het bestuur heeft de wens uitgesproken dat deze termijn in beginsel de zes weken niet mag overschrijden. Hiermee is invulling gegeven aan de wens van het bestuur.

De periode tussen het verzenden van de beschikking en het moment van de betaling was in 2008 al teruggebracht tot 1 werkdag. In 2009 zijn regelmatig de beschikkingen verzonden op de dag van betaling van de tegemoetkoming. De beschrijvingen van de administratieve processen zijn, daar waar nodig, aangepast.

Formatie van het secretariaat

De formatie van het secretariaat van het Faunafonds is bepaald op 12 fte permanent en 2,5 fte tijdelijk. De tijdelijke formatie heeft betrekking op de coördinator onderzoek (0,5 fte), een beleidsmedewerker faunazaken (1 fte) en een uitzendkracht om piekbelastingen over het jaar op te vangen (1 fte). Het bestuur heeft besloten voor de onderzoekstaken 0,5 fte beschikbaar te stellen uit de onderzoeksgelden. Hiervoor is in 2009, na het vertrek van de heer Van der Have, de heer Van Bommel van Van Bommel Faunanetwerk aangetrokken voor een periode van ca. 1,5 jaar. De detacheringovereenkomst met de beleidsmedewerker Mark Westebring is eveneens verlengd tot en met 31 december 2010.

Daarnaast ontvangt het Faunafonds van 2008 tot en met 2010 jaarlijks € 120.000,- voor het zelf uitvoeren van de intake van verzoekschriften en de betalingen van tegemoetkomingen. Hiervoor is 1 fte tijdelijk ingevuld.

4.2. Informatisering en automatisering

De verzoekschriften faunaschade worden ingevoerd in het Faunafonds3000 systeem, een op MSAccess en SQL-server gebaseerd automatiseringsprogramma. Voor het beheer en onderhoud van dit programma wordt een extern bedrijf ingeschakeld. In het verslagjaar 2009 zijn diverse verbetering doorgevoerd, die ervoor zorgen dat het systeem steeds efficiënter en effectiever werkt. Het computersysteem Faunafonds3000 is de opvolger van het Faunafonds2000 computersysteem. De menustructuur is grondig herzien. Dankzij een snelknoppenwerkbalk, een uitgebreide zoekfunctionaliteit en een digitaal archiveringssysteem kan het Faunafonds nog efficiënter werken. Alle archiefbescheiden kunnen nu via het systeem worden ingeboekt en getraceerd. Verzoekschriften, alle dassen- en edelhertenovereenkomsten, rasters, onderzoeksrapporten, bestuursstukken en bestuursvergaderingen zijn daardoor gemakkelijk terug te vinden. Het Faunafonds3000 maakt automatische betaalbestanden, die direct worden ingelezen door de bank. Tot slot heeft het nieuwe systeem een frisse vormgeving gekregen.

LNV-loket

Met het LNV-loket zijn afspraken gemaakt over de afhandeling van telefoongesprekken. Het LNV-loket heeft een doorverwijsfunctie naar het Faunafonds en beantwoordt alleen algemene vragen. Het loket stuurt op verzoek naar diegenen die geen beschikking hebben over internet het verzoekschrift Faunaschade en een topografische bedrijfskaart van de gecombineerde opgave. In 2009 heeft het LNV loket 1237 (2008: 1556) telefoongesprekken afgehandeld over het Faunafonds. Daarvan hadden 759 gesprekken betrekking op algemene vragen over het Faunafonds en 478 verzoeken om verzoekschriften. Onbekend is hoe vaak een bedrijfskaart is opgevraagd, omdat dit door een aangepaste meetmethode niet meer specifiek voor het Faunafonds wordt geadministreerd. Dit aantal is op 120 per jaar gesteld.

5 Sociaal Jaarverslag

5.1. Personeel

In hoofdstuk 4 is ingegaan op het secretariaat van het Faunafonds als organisatieonderdeel. Hier zal daarom worden ingegaan op personeelszaken.

Het aantal medewerkers dat eind 2009 voor het secretariaat van het Faunafonds werkzaam was bedroeg in totaal 16 (7 vrouwen en 9 mannen).

Eén keer per jaar wordt met alle medewerkers een ontwikkelingsgesprek gevoerd.

Bij het secretariaat zijn vier consultants werkzaam. De indeling van de werkgebieden is als volgt. De consultant Noord treedt namens het Faunafonds op in de provincies Groningen, Friesland en Drenthe. De consultant Oost werkt in de provincies Overijssel, Gelderland en Utrecht. De consultant West werkt in de provincies Flevoland, Noord-Holland en Zuid-Holland. De consultant Zuid in Zeeland, Noord-Brabant en Limburg.

5.2. Arbeidsomstandigheden

Het secretariaat van het Faunafonds is gehuisvest in het BurgRaadtgebouw in Dordrecht. Dit betreft een verzameltkantoorpand. Gemiddeld bevinden zich per dag 250-300 personen in het pand. Het pand is een modern kantoorpand dat is gelegen tegenover het NS-station Dordrecht. De bereikbaarheid met openbaar vervoer is daardoor uitstekend. Aan de zij- en achterkant van het pand zijn voldoende parkeerplaatsen beschikbaar. In maart 2008 is een risico-inventarisatie voor de gebouwonderdelen, waarin het secretariaat van het Faunafonds is gehuisvest, uitgevoerd. Hieruit zijn geen bijzondere risico's naar voren gekomen. Wel is op een aantal plaatsen aanpassing in de werkplek voorgesteld. Deze zijn allen opgevolgd.

5.3. Bedrijfshulpverlening

In het pand is een bedrijfshulpverleningsorganisatie opgezet. Binnen die organisatie zijn ontruimers, bedrijfshulpverleners en EHBO'ers actief. De secretaris van het Faunafonds is ploegleider voor de EHBO'ers in het pand. Door het vertrek van de Dienst Regelingen, die ook het Hoofd BHV leverde, is de BHV-organisatie thans in herstructurering. Door de vele "kleine" huurders is de BHV-organisatie, zoals die voorheen bestond, thans niet meer haalbaar en betaalbaar. Daarom is besloten uitsluitend nog te werken met personen die de basis BHV-

training hebben gevolgd. De vijf personen met een EHBO diploma blijven beschikbaar, maar dit aantal zal niet worden uitgebreid. In 2009 is door de huurders gezamenlijk een concept voor een nieuw BHV-plan voor alle huurders opgesteld.

5.4. Ondernemingsraad

Het Faunafonds kent, gelet op de omvang van het secretariaat geen eigen ondernemingsraad, maar maakt deel uit van de ondernemingsraad van de Directie Natuur Landschap en Platteland. De medewerkers van het Faunafonds worden in de ondernemingsraad vertegenwoordigd door een medewerker van het secretariaat van het Faunafonds.

5.5. Personeelsvereniging

Het Faunafonds kent geen eigen personeelsvereniging. Enkele medewerkers van het secretariaat zijn lid van de LNV-vereniging LAVIVO in Den Haag.

6 Financieel verslag 2009

Inhoudsopgave

33

- A Balans per 31 december 2009 / 34
 - B Staat van baten en lasten over het jaar 2009 / 35
 - C Grondslagen voor de financiële verslaggeving / 36
 - D Toelichting op de balans per 31 december 2009 / 37
 - E Niet uit de balans blijkende verplichtingen / 39
 - F Toelichting op de staat van baten en lasten over het jaar 2009 / 39
- Accountantsverklaring / 45

34 **A BALANS PER 31 DECEMBER 2009 (na resultaatbestemming)**

<i>ACTIVA</i>	31 december		31 december	
	2009		2008	
	€	€	€	€
VLOTTENDE ACTIVA				
Vorderingen	233.887		279.266	
Liquide middelen	<u>1.141.014</u>		<u>626.044</u>	
		<u>1.374.901</u>		<u>905.310</u>
 <i>PASSIVA</i>				
BESTEMMINGSFONDS		771.698		899.108
KORTLOPENDE SCHULDEN		<u>603.203</u>		<u>6.202</u>
		<u>1.374.901</u>		<u>905.310</u>

B STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER HET JAAR 2009

BATEN	Werkelijk 2009 €	Begroting 2009 €	Werkelijk 2008 €
Wettelijke taken			
Bijdragen LNV en provincies tegemoetkomingen schade beschermde inheemse diersoorten	6.838.182	6.606.640	11.110.451
Bijdrage LNV onderzoek voorlichting en opleiding	519.900	510.000	512.955
Bijdrage LNV overige bestuurskosten	104.507	103.000	75.606
Bijdrage LNV secretariaatkosten	162.623	329.000	246.864
Bijdrage LNV intake en uitbetaling	9.496	120.000	10.343
Bijdrage LNV kosten derden	1.527.873	1.500.000	1.371.472
Financiële baten	39.777	10.000	95.756
	<u>9.202.358</u>	<u>9.178.640</u>	<u>13.423.447</u>
Opdrachten derden			
Bijdrage LNV preventie schade beschermde dieren (rasters)	238.107	230.000	227.828
Bijdrage LNV gedoogovereenkomsten (dassen en herten)	526.921	654.000	604.380
Bijdrage LNV ganzenopvangovereenkomsten	1.065.271	1.569.000	1.451.389
Bijdrage LNV PSAN	747.399	790.000	532.970
Overige baten: Opheffing Jachtfonds*)	39.656	39.408	-
	<u>2.617.354</u>	<u>3.282.408</u>	<u>2.816.567</u>
Totale baten	<u>11.819.712</u>	<u>12.461.048</u>	<u>16.240.014</u>

LASTEN	Werkelijk 2009 €	Begroting 2009 €	Werkelijk 2008 €
Wettelijke taken			
Tegemoetkoming schade beschermde inheemse diersoorten	6.838.182	6.606.640	11.206.207
Onderzoek, voorlichting en opleiding	647.310	510.000	566.164
Bestuur	104.507	103.000	75.606
Secretariaat	202.400	339.000	246.864
Intake en uitbetaling	9.496	120.000	10.343
Kosten derden (taxateurs)	1.527.873	1.500.000	1.371.472
	<u>9.329.768</u>	<u>9.178.640</u>	<u>13.476.656</u>
Opdrachten derden			
Preventie schade beschermde dieren	238.107	230.000	227.828
Gedoogovereenkomsten (dassen en herten)	526.921	654.000	604.380
Ganzen opvangovereenkomsten	1.065.271	1.569.000	1.451.389
PSAN	747.399	790.000	532.970
Overige lasten: Opheffing Jachtfonds	39.656	39.408	-
	<u>2.617.354</u>	<u>3.282.408</u>	<u>2.816.567</u>
Totale lasten	<u>11.947.122</u>	<u>12.461.048</u>	<u>16.293.223</u>
Totale baten	<u>11.819.712</u>	<u>12.461.048</u>	<u>16.240.014</u>
Totale lasten	<u>11.947.122</u>	<u>12.461.048</u>	<u>16.293.223</u>
RESULTAAT	<u>(127.410)</u>	<u>-</u>	<u>(53.209)</u>
Resultaatbestemming			
Bijdragen LNV onderzoek, voorlichting en opleiding	519.900		512.955
Kosten onderzoek, voorlichting en opleiding	(647.310)		(566.164)
Onttrekking aan het bestemmingsfonds	(127.410)		(53.209)

*) De Minister van LNV heeft het Faunafonds per brief verzocht de kosten van de opheffing van het Jachtfonds voor te financieren en daarover in deze jaarrekening verslag te doen.

C GRONDSLAGEN VOOR DE FINANCIËLE VERSLAGGEVING

ALGEMEEN

Wettelijke taken

De wettelijk taken van het Faunafonds betreffen:

- het bevorderen van maatregelen ter voorkoming en bestrijding van schade door dieren;
- het in de daarvoor in aanmerking komende gevallen verlenen van tegemoetkomingen in geleden schade, aangericht door dieren behorende tot beschermde inheemse diersoorten;
- gedeputeerde staten van de provincies van advies te dienen over de uitvoering van aan hen bij wet opgedragen taken;
- De Minister van LNV van advies te dienen bij het ontwerp van algemene maatregelen van bestuur en ministeriële regelingen.

Financiering

De lasten van het Faunafonds worden door de Minister van LNV gefinancierd tot ten hoogste de door het Ministerie goedgekeurde begroting (zoals opgenomen op pagina 35), verminderd met ontvangen financiering van derden, met uitzondering van betaalde tegemoetkomingen en gerelateerde taxatiekosten wegens schade door beschermde inheemse diersoorten en de projectkosten PSAN, waarvoor een open eind regeling geldt.

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Algemeen

De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij in de onderstaande toelichting anders is vermeld.

Vorderingen

Vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde, waar nodig onder aftrek van een voorziening voor oninbaarheid. De voorziening wordt bepaald op grond van een individuele beoordeling van de openstaande vorderingen.

Liquide middelen

De liquide middelen staan, voor zover niet anders vermeld, ter vrije beschikking van het Faunafonds.

GRONDSLAGEN VOOR DE BEPALING VAN BATEN EN LASTEN

Lasten

Lasten worden aan het verslagjaar toegerekend voor zover zij tot betalingen in dat verslagjaar hebben geleid, met uitzondering van de kosten van onderzoek, voorlichting en opleiding die aan het verslagjaar worden toegerekend op basis van het baten en lasten stelsel.

Baten

Baten worden aan het verslagjaar toegerekend naar gelang de gerelateerde subsidiabele lasten aan het verslagjaar zijn toegerekend, met inachtneming van het onder "financiering" hierboven vermelde, met uitzondering van de te ontvangen bijdragen LNV onderzoek, voorlichting en opleiding, welke aan het verslagjaar zijn toegerekend afgeleid van het aantal uitgegeven jachtakten.

D TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2009

37

ACTIVA

Vorderingen	31 december 2009 €	31 december 2008 €
Ministerie van LNV-Directie NLP	-	262.481
Ministerie van LNV-DR	233.887	16.785
	<u>233.887</u>	<u>279.266</u>

Verloop te betalen Ministerie LNV-Directie NLP:

Boekjaar	Totale baten volgens jaar- rekening boekjaar	Af: financiële baten volgens jaarrekening boekjaar	Af: ontvangen van provincies in boekjaar	Af: ontvangen voorschotten van Ministerie van LNV- Directie NLP in boekjaar	Saldo te vorderen/ betalen LNV- per 31 december 2008	Af: ontvangen van Ministerie LNV-Directie NLP in 2009 inzake afreke- ning voor- gaande jaren	Saldo te vorderen/ betalen LNV- Directie NLP per 31 december 2009
	€	€	€	€	€	€	€
2008 (totaal)	16.240.014	-95.756					
Af: 2008 (DR)	-15.036	-					
2008 (DN)	16.224.978	-95.756	-241	-15.866.500	262.481	-262.481	-
2009 (totaal)	11.819.712	-39.777					
Af: 2009 (DR)	-665.296	-					
2009 (DN)	11.154.416	-39.777	-	-11.711.640	-	-	-597.001
					<u>262.481</u>	<u>-262.481</u>	<u>-597.001</u>

Het bedrag 2009 ad € 665.296 dat ten laste komt van Dienst Regelingen betreft taxatiekosten project PSAN ad € 655.396 en kooikers- en valkeniersakten ad € 9.900. De toelichting van het project PSAN is opgenomen onder de toelichting op de staat van baten en lasten over het jaar 2009. De vordering op Dienst Regeling is afzonderlijk in de balans gepresenteerd.

De vordering op het Ministerie LNV-DR is als volgt te specificeren:	2009 €	2008 €
Saldo per 1 januari	16.785	18.617
Taxatiekosten project PSAN	655.396	6.081
Kooikers- en valkeniersakten	9.900	8.955
Af: ontvangen inzake voorgaand boekjaar	(16.785)	
Af: ontvangen inzake 2009/2008	(431.409)	(16.868)
Saldo per 31 december	<u>233.887</u>	<u>16.785</u>

In 2009 zijn taxatiekosten van het project PSAN volledig door het Ministerie LNV-DR vergoed (in 2008 door Ministerie LNV-Directie NLP).

Liquide middelen	31 december 2009 €	31 december 2008 €
ABN AMRO Bank N.V., ondernemersrekening I	-	72.278
ABN AMRO Bank N.V., ondernemersrekening II	-	6.749
ABN AMRO Bank N.V., ondernemersdeposito I	-	352
ABN AMRO Bank N.V., ondernemersdeposito II	-	6
ABN AMRO Bank N.V., ondernemersdeposito III	-	31
ABN AMRO Bank N.V., ondernemersdeposito IV	-	4.637
Coöperatieve Rabobank BA, rekening-courant I	813.837	343.977
Coöperatieve Rabobank BA, rekening-courant II	27.177	198.014
Coöperatieve Rabobank BA, bedrijfspaarrekening	300.000	-
	<u>1.141.014</u>	<u>626.044</u>

Het saldo van de rekeningen staat ter vrije beschikking van het Faunafonds. Eind 2008 is het Faunafonds van bankrelatie verwisseld van de ABN AMRO Bank N.V. naar de Coöperatieve Rabobank BA, begin 2009 zijn de ABN AMRO Bank N.V. rekeningen opgeheven. Met deze laatste bank zijn afspraken gemaakt over rentevergoedingen.

PASSIVA

Bestemmingsfonds	2009 €	2008 €
Saldo per 1 januari	899.108	952.317
Bijdragen LNV onderzoek, voorlichting en opleiding	519.900	512.955
Kosten van onderzoek, voorlichting en opleiding	(647.310)	(566.164)
Saldo per 31 december	<u>771.698</u>	<u>899.108</u>

De bijdragen LNV onderzoek, voorlichting en opleiding hebben voor een bedrag van € 510.000 (2008: € 504.000) betrekking op jachtakten en voor een bedrag van € 9.900 (2008: € 8.955) op kooikers- en valkeniersakten.

In 2009 heeft de persoon die, evenals in 2007 en 2008 als coördinator onderzoek voor 0,6 fte bij het Faunafonds was gedetacheerd, een andere werkkring gevonden. Het bestuur heeft daarop besloten een nieuwe coördinator onderzoek te werven, hetgeen is gelukt. Via een extern bureau is voor 0,5 fte, ten laste van het bestemmingsfonds, een coördinator onderzoek aangetrokken.

De kosten van onderzoek, voorlichting en opleiding zijn toegelicht op pagina 41.

Kortlopende schulden	31 december 2009 €	31 december 2008 €
Ministerie van LNV-Directie NLP, te veel ontvangen subsidie	597.001	-
Ministerie van LNV-Directie IFZ	6.202	6.202
	<u>603.203</u>	<u>6.202</u>

Voor de toelichting op de schuld aan het Ministerie LNV-Directie NLP wordt verwezen naar de vorderingen.

Ganzen opvangovereenkomsten

Met ingang van het seizoen 2007/2008 is de uitvoering van de ganzen opvangovereenkomsten onder verantwoordelijkheid van de provincie gebracht (PSAN). De provincies hebben besloten dat de Dienst Regelingen de PSAN voor de provincies zullen uitvoeren. Het gaat daarbij uitsluitend om zesjarige overeenkomsten. Het Faunafonds is verzocht de taxatie van de schadecomponent in de ganzen overeenkomsten vast te stellen. In de jaarrekening 2008 is toegelicht dat het beroep dat op de PSAN-regeling in 2009 zal worden gedaan door een hogere ha-bijdrage weer zal toenemen, met als gevolg dat het beroep op de Faunafonds-regeling overeenkomstig zal afnemen. Deze voorspelling is uitgekomen. Naast enkele andere factoren moet worden vastgesteld dat het animo voor de PSAN regeling in 2009 weer is gestegen.

Voor de opvang van rotganzen en toendrarietganzen zijn via drie agrarische natuurverenigingen met individuele grondgebruikers op de Waddeneilanden en met twee individuele grondgebruikers in Zeeland en Noord-Brabant opvangovereenkomsten afgesloten ingaande 1 oktober 2009 voor het seizoen 2009/2010. De resterende verplichtingen per 31 december 2009 bedragen circa € 900.000.

Dassen gedoogovereenkomsten

Het Faunafonds heeft per 1 januari 2006 met individuele grondgebruikers gedoogovereenkomsten afgesloten tot 31 december 2010. De resterende verplichtingen per balansdatum bedragen circa € 90.000.

Edelherten gedoogovereenkomsten

Met een dertigtal individuele grondgebruikers op de Veluwe zijn per 1 januari 2006 gedoogovereenkomsten voor edelherten afgesproken. De overeenkomst geldt in beginsel voor vijf jaar. Jaarlijks wordt nadat de eigen verklaring is overgelegd, de gedoogvergoeding uitgekeerd. De resterende verplichtingen per 31 december 2009 bedragen circa € 32.500.

Tegemoetkomingen schade beschermde inheemse diersoorten en taxatiekosten

Aangezien tegemoetkomingen en taxatiekosten in de jaarrekening verwerkt worden voor zover betaling heeft plaatsgevonden, is de verplichting inzake schademeldingen en taxaties die hun oorsprong hebben voor 31 december 2009 niet in de balans opgenomen. Voorts is sprake van nog niet afgewikkelde bezwaarschriften en enkele beroepsprocedures. Hoewel het belang van deze verplichtingen aanzienlijk is, is kwantificering van de verplichtingen niet mogelijk.

F TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER HET JAAR 2009

BATEN

Bijdragen LNV en provincies

Het Ministerie van LNV heeft de begroting goedgekeurd per brief d.d. 27 november 2008, kenmerk DN2008/3287. De begroting inzake de secretariaatskosten is aangepast per brief d.d. 12 augustus 2009, kenmerk DN2009/1345. De begroting inzake de tegemoetkomingen in schade beschermde inheemse diersoorten is aangepast per brief d.d. 19 november 2009, kenmerk DN2009-2335. Voorts is goedkeuring ontvangen d.d. 3 december 2009 voor een bedrag van € 39.408 inzake het jubileumboek Jachtfonds.

Financiële baten

Betreft de bijgeschreven rentevergoeding op de tegoeden bij de ABN AMRO Bank N.V. en bij Coöperatieve Rabobank BA. Met het Ministerie van LNV is afgesproken dat de rentebaten in mindering worden gebracht op de secretariaatskosten.

WETTELIJKE TAKEN

Tegemoetkomingen schade beschermde inheemse diersoorten

De betaalde tegemoetkomingen in 2009 zijn als volgt te specificeren:

	Werkelijk 2009 €	Begroting 2009 €	Werkelijk 2008 €
Schade wildsoorten	52.244	50.000	53.298
Schade ganzen	5.145.708	4.859.000	8.067.552
Schade zwanen	72.773	81.000	101.686
Schade watervogels	534.009	715.000	787.485
Schade zangvogels	544.000	810.000	1.853.993
Schade specht	-	-	5.583
Schade Schade roeken en andere kraaiachtigen	82.268	72.000	111.694
Schade overige vogels	15.610	3.000	6.770
Schade zoogdieren	391.570	240.000	218.146
	<u>6.838.182</u>	<u>6.830.000</u>	<u>11.206.207</u>
Minder toegezegd	-	(223.360)	-
	<u>6.838.182</u>	<u>6.606.640</u>	<u>11.206.207</u>

Het bedrag dat in 2009 in totaal is uitbetaald voor tegemoetkomingen in de schade door beschermde inheemse diersoorten bedraagt € 6.841.803. In 2009 is een bedrag van € 3.621 terugontvangen voor in 2008 teveel betaalde tegemoetkomingen. Het saldo van de uitbetaalde tegemoetkomingen komt daarmee op € 6.838.182.

De tegemoetkomingen in de schade door wildsoorten is nagenoeg onveranderd gebleven. De schade die beschermde vogelsoorten in 2009 hebben veroorzaakt is over de gehele linie gedaald. De voornaamste reden van deze daling is gelegen in het feit dat de opbrengstprijzen in 2009 aanmerkelijk lager waren dan in 2008. Zo lag de opbrengstprijs in 2009 voor gras en granen ongeveer op 2/3 van het niveau in 2008. Voor fruit waren de dalingen nog scherper. In 2009 bedroegen deze ca. de helft van de prijzen in 2008. De toename van de schade door zoogdieren wordt vooral veroorzaakt door wilde zwijnen, maar ook door damherten en edelherten is de schade in 2009 aanzienlijk toegenomen. Zo is de schadedruk van de wilde zwijnen in het grensgebied met Duitsland fors toegenomen en hebben damherten in Noord- en Zuid-Holland schade aan bollen en andere gewassen toegebracht. Het bestuur achtte het niet redelijk en billijk dat deze schade als bedrijfsrisico voor ondernemers moet worden aangemerkt. Tenslotte moet worden vastgesteld dat de schade die edelherten op de Veluwe aan gewassen hebben aangericht is toegenomen. Enkele beheerders van natuurterreinen hebben besloten geen populatiebeheersmaatregelen meer toe te passen, zodat het aantal edelherten in met name de Zuid-Veluwe kan toenemen. Voor een uitgebreidere toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 3.1 van het jaarverslag.

Onderzoek, voorlichting en opleiding	Werkelijk 2009 €	Begroting 2009 €	Werkelijk 2008 €
Automatiseringskosten	46.972	55.000	55.428
Onderzoekskosten	600.338	455.000	510.736
	<u>647.310</u>	<u>510.000</u>	<u>566.164</u>
De automatiserings- en onderzoekskosten zijn als volgt te specificeren:			
<i>Automatiseringskosten</i>			
Handreiking Faunashade	65.525	50.000	14.834
Aanpassing website	4.427	5.000	17.614
Overige automatiseringskosten ten laste van secretariaatkosten in 2009	(22.980)	-	22.980
	<u>46.972</u>	<u>55.000</u>	<u>55.428</u>
<i>Onderzoekskosten</i>			
Beleidskader Faunabeheer Ganzen	235.000	235.000	235.000
Detachering coördinator Onderzoek	56.965	65.000	76.447
Onderzoek Rodenator	-	-	39.102
Rasteronderzoek ganzen	40.000	60.000	50.000
Onderzoek ganzen Texel	89.250	180.000	-
Pilot Border Collie verjaging	54.098	-	-
Fruitschadeonderzoek	38.932	58.000	-
Overig onderzoek	86.093	34.500	110.187
	<u>600.338</u>	<u>632.500</u>	<u>510.736</u>
Minder toegezegd	-	(177.500)	-
	<u>600.338</u>	<u>455.000</u>	<u>510.736</u>

Bestuur	Werkelijk 2009 €	Begroting 2009 €	Werkelijk 2008 €
Bestuurskosten	16.897	25.000	4.563
Vergaderkosten	17.059	12.000	5.054
Reiskosten bestuursleden	9.281	10.000	9.536
Vacatiekosten	38.156	30.000	26.487
	<u>81.393</u>	<u>77.000</u>	<u>45.640</u>
Accountantskosten	22.184	20.000	29.693
Advieskosten inzake nieuw controleprotocol	211	6.000	258
Symposia	719	-	15
	<u>104.507</u>	<u>103.000</u>	<u>75.606</u>

Secretariaat	Werkelijk 2009 €	Begroting 2009 €	Werkelijk 2008 €
Automatisering	113.997	64.000	79.458
Huur- en servicekosten	19.963	120.000	24.390
Uitzendkrachten	1.542	66.000	-
Opleidingskosten	810	-	1.570
Notaris-, advocaat- en proceskosten	6.645	-	8.914
Bureaunkosten	59.443	134.000	132.532
	<u>202.400</u>	<u>384.000</u>	<u>246.864</u>
Minder toegezegd	-	(45.000)	-
	<u>202.400</u>	<u>339.000</u>	<u>246.864</u>

De kosten voor huur- en servicekosten zijn aanmerkelijk lager dan begroot. De reden daarvoor is dat de huur van het gedeelte van het pand Burg Raadt te Dordrecht voor rekening komt van de Rijksgebouwendienst en niet wordt doorberekend aan het Faunafonds. Met de directie NLP is de afspraak gemaakt dat het Faunafonds op jaarbasis voor 1 fte aan uitzendkrachten mag inhuren voor het opvangen van pieken in de werkvoorraad. De kosten daarvan worden rechtstreeks door de directie NLP gedragen op grond van de raamovereenkomst die LNV met de uitzendorganisatie is overeengekomen. Tenslotte zijn de notaris- en advocaatkosten in de begroting niet nader gespecificeerd.

Intake en uitbetaling	Werkelijk 2009 €	Begroting 2009 €	Werkelijk 2008 €
Intake en uitbetaling	<u>9.496</u>	<u>120.000</u>	<u>10.343</u>

De Dienst Regelingen is eind 2007 verhuisd van Dordrecht naar Den Haag. Omdat medewerkers van deze dienst de intake en de uitbetaling van de tegemoetkomingen verzorgden, is destijds na overleg met de Directie Natuur, afgesproken dat het Faunafonds voortaan zelf de intake en de uitbetaling van de tegemoetkoming zal verzorgen. Overeengekomen werd dat het Faunafonds gedurende drie kalenderjaren de kosten, die hiervoor in het verleden aan de Dienst Regelingen werden betaald (€ 120.000 per jaar), ter beschikking worden gesteld aan het Faunafonds en niet worden doorberekend. Na deze periode moet het Faunafonds deze taken hebben geïncorporeerd in het eigen takenpakket. In 2009 zijn ten laste van deze begrotingspost enkele uitgaven gebracht die verband houden met de voorbereiding van de digitale inwinning van de verzoekschriften Faunaschade. Dit project zal eind 2010 zijn afgerond.

Kosten derden (taxateurs)	Werkelijk 2009 €	Begroting 2009 €	Werkelijk 2008 €
Taxatiekosten	<u>1.527.873</u>	<u>1.500.000</u>	<u>1.371.472</u>

De in 2009 uitgegeven taxatiekosten bedragen € 1.527.873. De toename is veroorzaakt door het aantal taxatieopdrachten dat van 4.130 in 2008 is gestegen naar 4.572 in 2009.

OPDRACHTEN DERDEN

Preventie schade beschermde dieren	Werkelijk 2009 €	Begroting 2009 €	Werkelijk 2008 €
Rotganzen verjaging Texel	11.515	10.000	22.976
Rasters	226.592	220.000	204.852
	<u>238.107</u>	<u>230.000</u>	<u>227.828</u>

Gedoogovereenkomsten (dassen en herten)	Werkelijk 2009 €	Begroting 2009 €	Werkelijk 2008 €
Opvang dassen	464.723	584.000	541.176
Opvang edelherten	62.198	70.000	63.204
	<u>526.921</u>	<u>654.000</u>	<u>604.380</u>

Het verschil in de uitbetaalde dassengedoogovereenkomsten over de boekjaren 2008 en 2009 wordt veroorzaakt door verschuivingen van betalingen over het jaar heen.

Ganzen opvangovereenkomsten	Werkelijk 2009 €	Begroting 2009 €	Werkelijk 2008 €
Beheersvergoeding en schade rotganzen op de wadden	984.321	1.500.000	1.337.149
Opvang ganzen individueel	80.950	69.000	63.482
	<u>1.065.271</u>	<u>1.569.000</u>	<u>1.400.631</u>
Project ganzen op de klei	-	-	50.758
	<u>1.065.271</u>	<u>1.569.000</u>	<u>1.451.389</u>

De aanzienlijke verlaging van de kosten van de ganzenopvangovereenkomsten houdt verband met de veel lagere opbrengstprijzen in 2009. Dit is bij de tegemoetkomingen in de schade toegelicht.

PSAN	Werkelijk 2009 €	Begroting 2009 €	Werkelijk 2008 €
Beheersvergoedingen	-	-	2.122
Detacheringkosten	90.739	70.000	86.287
Automatiseringskosten	-	55.000	18.948
Programmeerkosten	1.264	5.000	1.550
Project PSAN ten laste van Ministerie LNV-Directie NLP	92.003	130.000	108.907
Taxatiekosten vergoed door Ministerie LNV-DR	655.396	650.000	6.081
Taxatiekosten vergoed door Ministerie LNV-Directie NLP	-	-	417.982
Uitzendkrachten	-	10.000	-
Project PSAN ten laste van Ministerie LNV-DR (2008: Ministerie LNV-Directie NLP)	655.396	660.000	424.063
	747.399	790.000	532.970

Met ingang van het seizoen 2007/2008 is de ganzenopvangregeling ondergebracht onder de PSAN. Vanaf dat seizoen zijn de provincies verantwoordelijk voor de uitvoering van de regeling. De provincies hebben de uitvoering van de regeling ondergebracht bij de Dienst Regelingen. Het Faunafonds is verzocht de hoogte van de schadecomponent vast te stellen. De hier vermelde kosten hebben allen betrekking op de werkzaamheden verbonden aan het (laten) vaststellen van de schadecomponent van de ganzen opvangovereenkomst.

Overige lasten: Opheffing Jachtfonds	Werkelijk 2009 €	Begroting 2009 €	Werkelijk 2008 €
Jubileumboek	39.656	39.408	-

In 2010 zal het Jachtfonds zijn werkzaamheden beëindigen. In overleg met LNV heeft het Jachtfondsbestuur besloten een jubileumboek uit te brengen ter gelegenheid van het opheffen van het Jachtfonds. Uit praktische overwegingen is het Faunafonds bij brief gevraagd de kosten van dat boek voor te financieren en daarover in deze jaarrekening verantwoording af te leggen. Ten behoeve hiervan heeft de Minister van LNV aan het Faunafonds het vermelde budget toegekend.

Aan het bestuur van het Faunafonds

Opdracht

Wij hebben de in dit verslag op pagina 34 tot en met 44 opgenomen jaarrekening 2009 van het Faunafonds te Dordrecht bestaande uit de balans per 31 december 2009 en de staat van baten en lasten over 2009 met de toelichting gecontroleerd.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van het Faunafonds is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met de Flora- en Faunawet. Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer: het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersingssysteem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat, zodanig dat deze geen afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten bevat, het kiezen en toepassen van aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving en het maken van schattingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle als bedoeld in artikel 91, eerste lid van de Flora- en Faunawet. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Daarnaast hebben wij onze controle verricht in overeenstemming met de afwijkingen zoals omschreven in het controleprotocol met kenmerk NLP.2010/107.

Het Ministerie van LNV heeft in het controleprotocol met kenmerk NLP.2010/107 de invulling van het begrip rechtmatigheid gedefinieerd. Hiermee ligt vast wat wordt bedoeld met de in de oordeelsparagraaf opgenomen zinsnede 'de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, de Regeling vaststelling beleidsregels schadevergoeding Faunafonds, het Bestuursreglement Faunafonds en de Mandaatregeling Faunafonds'.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeels-

vorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van het Faunafonds. Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van schattingen die het bestuur van de entiteit heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een zodanig inzicht in de grootte en de samenstelling van de activa en passiva van het Faunafonds per 31 december 2009 en van het resultaat over 2009 als in de gegeven omstandigheden is vereist, in overeenstemming met de grondslagen voor waardering van activa en passiva en de methoden van resultaatbepaling, zoals uiteengezet op pagina 36 van de jaarrekening.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening opgenomen uitgaven 2009 inzake wettelijke taken tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, de Regeling vaststelling beleidsregels schadevergoeding Faunafonds, laatstelijk gewijzigd op 4 juni 2009 nr.FF/2009/130, het Bestuursreglement Faunafonds en de Mandaatregeling Faunafonds, laatstelijk gewijzigd op 22 oktober 2008 nr.FF/2008/251, zoals omschreven in het controleprotocol met kenmerk NLP.2010/107 en de interpretatie daarvan, zoals overeengekomen met de Directie Natuur, Landschap en Platteland (LNV).

Rotterdam, 1 april 2010
Berk N.V.

W.g.

drs. D.J. Han

Registeraccountant

Bijlagen

46

Bijlage 1:

Samenstelling Bestuur en secretariaat Faunafonds in 2009

Bestuur

(achter elk bestuurslid is aangegeven het moment van aftreden)

Leden

J.S. Huys (voorzitter)	(1 juli 2010, niet herbenoembaar) *)
Mr. A.G. Dijkhuis	(1 juli 2012, herbenoembaar)
ir. A.W.J. Bosman	(1 juli 2009, niet herbenoembaar) opgevolgd door:
drs. J.J.T. Teeuwisse	(1 juli 2013, herbenoembaar)
mr. C.W. Ripmeester	(1 juli 2010, herbenoembaar)
P.M. de Koeijer	(1 juli 2011, herbenoembaar)
H.J. Slijkhuis	(1 juli 2009, niet herbenoembaar) opgevolgd door:
P.L. Sterkenburgh	(1 juli 2010, herbenoembaar)
Ing. W.A.P. van der Klift	(1 juli 2011, herbenoembaar)
J.H.M.Schellekens	(1 juli 2010, herbenoembaar)
dr. R.P.B. Foppen	(1 juli 2010, herbenoembaar)

*) Op verzoek van de Minister van LNV en het IPO heeft het bestuur in 2010 besloten dat de voorzitter zal aanblijven totdat zijn formele benoemingsstermijn (1 juli 2011) verstrijkt. In de tussentijd zal naar een geschikte opvolger worden gezocht.

Nevenfuncties bestuursleden:

De heer Huys (69) is tot 1 januari 2010 voorzitter van de Landinrichtingscommissie Peelvenen. Voorts is de heer Huys voorzitter van de Adviesgroep Natura 2000 en voorzitter van de Stuurgroep voor de organisatie van het Oud Limburg Schuttersfeest op 4 juli 2010 in Grubbenvorst, voorzitter Stichting Omroep Limburg L1, lid van Raad van Toezicht bij twee woningbouwcorporaties en bij een instelling voor gehandicaptenzorg.

De heer Dijkhuis (44) is werkzaam als Secretaris en Directeur van de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging te Amersfoort. Verder is hij Secretaris-Penningmeester van de Stichting Flora- en faunawet examens, Lid van de Raad van Advies van de Academie voor Verenigingsmanagement en Lid van de Algemene Vergadering van FACE (Federatie van Jagersverenigingen in Europa).

De heer Bosman heeft geen relevante nevenfuncties.

De heer Teeuwisse (61) is directeur van de Zoogdierverseniging. Voorts is hij penningmeester van de Stichting Huis te Manpad en secretaris van de Stichting Veldonderzoek Flora en Fauna.

De heer Ripmeester (32) is senior Juridisch beleidsmedewerker bij Dierenbescherming in Den Haag.

De heer De Koeijer (53) is akkerbouwer in Zeeland en daarnaast vice-voorzitter van de ZLTO, voorzitter van de ZLTO provincie Zeeland, Lid van de Commissie Grondgebruik van LTO-Nederland en Voorzitter van de Raad van Commissarissen van het Centrum voor Landbouw en Milieu te Culemborg.

De heer Slijkhuis is voorzitter van Countus Accountants en Adviseurs.

De heer Sterkenburgh (54) is veehouder in Friesland en daarnaast lid van LTO-Noord provincie Friesland, Lid van het bestuur van de Faunabeheereenheid Fryslân en voorzitter van de Vereniging van Windmoleneigenaren in Friesland.

De heer Van der Klift (72) is lid van het bestuur van de Faunabeheereenheden Utrecht en Noord-Holland.

De heer Schellekens (56) is zelfstandig gevestigd rentmeester. Daarnaast is hij vice-voorzitter van de Stichting Jachtopleiding Nederland en voorzitter van de Jagervereniging Riel.

De heer Foppen (49) is Hoofd van de afdeling Onderzoek en Advies bij SOVON, stichting Vogelonderzoek Nederland te Nijmegen. Daarnaast is de heer Foppen Lid van de Kenniskring Weidevogels, voorzitter van de European Bird Census Council en voorzitter van de wedstrijdselectie Nijmegen Atletiek.

Adviseur namens de provincies:

drs. M.F.A. Haselager

per 1 november 2009 opgevolgd door ir. P. Spapens

Adviseur namens Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit:

mr. drs. J.W. van der Ham

Secretaris

mr. ing. H. Revoort

Coördinator Faunazaken

H.G. Engberink

Notulist

mr. G.J. Veth

Bijlage 2: **Samenstelling secretariaat van het Faunafonds 2009**

Secretaris Faunafonds

mr. ing. H. Revoort

Coördinator Faunazaken

H.G. Engberink

Beleidsmedewerker Juridische Zaken

mr. G.J. Veth

Coördinator Onderzoek

drs. T. van der Have (detachering) in september opgevolgd door drs. F. van Bommel (detachering)

Beleidsmedewerker Faunazaken

M. Westebring (detachering)

Chef de bureau

mevr. J. Roozendaal (tot september 2009)

Medewerker Financiën

mevr. L. van Helden

Administratief medewerker

mevr. L. van Helden

mevr. ir. M. van Leeuwen (tot april 2009)

mevr. K. Stotijn

mevr. P. Zonruiter-Cousijnse

mevr. M. Henriquez (uitz)

Secretaresse

mevr. G. van Dorp (tot 1 mei 2009)

mevr. J. Apelian (vanaf 1 augustus 2009)

Consulenten faunazaken

Noord-Nederland: A. Klaver

Oost-Nederland: J.A. van Baarsen

West-Nederland: K. Maasbach

Zuid-Nederland: W.A.P. Remijnse

Faunafonds

Burgemeester de Raadsingel 59

Postbus 888
3300 AW Dordrecht

Telefoon 078 - 63 95 375
Fax 078 - 63 95 377
e-mail info@faunafonds.nl
www.faunafonds.nl

